پێشەنگایەتی مێینە لە زانکۆ.. هەندرێن

هاودەم لەگەڵ ئەو گۆڕانکارییە جڤاکیی و کولتوورییانەی کە لە ئێستادا بە بێ بوونی پلانی سیاسەتی پەروەردە بە گوشاری هەمەتەرزی دەرەکیی لە کوردستاندا روودەدەن، پێشەنگایەتی مێینە، سەرباری ئاستەنگ و گرفتەکانیش، هەم لە بواری خوێندن و هەمیش لە بواری مافی گشتیی و چالاکییە مەدەنییەکان، لە بری تێدامان جێگەی تێڕامانە.

مێینە لەو ساڵانەی دواییدا لە بواری خوێندندا، ئەگەرچی خوێندنیش خواستەکی ماریفەیی نییە، کەچی کیژەکان لە کوڕەکان زیاتر نمرە بەرز و یەکەمەکانن. لە پۆلەکانی خوێندنیشدا کچەکان زیاتر لە کوڕان لە پێشی پێشەوە دادەنیشن و خولیای فێربوون و چالاکیان لە کوڕان چاکترە.
هەروەک لە بزاڤی کۆمەڵایەتیی و خۆنیشاندانەکاندا مێینەکان بە خوێندەوار و نەخوێندەوارەکانیشەوە، وێڕای کەمی ڕێژەشیان، لە نێرینەکان بە حەماستر دروشمەکان دەردەبڕن. بۆ نموونە لەو دووسێ ساڵەی خۆنیشاندانەکانی مامۆستایان لە سلێمانی و هەولێر لە پێناو مووچە، خۆنیشاندانی گەڕەکی باداوە کە هاوینی رابردوو بە هۆی بێئاویی و ئێستایش خۆنیشاندانی قوتابیان لە پێناو بڕینی دەرماڵە و خراپیی خزمەتگوزاریی لە بەشە ناوخۆییەکانی قوتابیانی زانستگەکان.
هەڵبەت هۆکارێکی سەرەکی لە هاتنە پێشەوەی مێینە لە کاتی ناڕەزاتییەکان، ئەو مەرجی کار و بەرپرسیارییە سەختانەن کە کۆمەڵگە و ئەو دۆخە نوێیە خستوویەتە سەر مێینە. هەروەک وێڕای سەرهەڵگرتنی نێرینە بۆ دەرەوەی کوردستان و سوودمەندبوونی نێرینە لە دۆخی بندیوار کە لێرە بە چەشنی ئاڵۆز بە نێرینە ڕەخساوە.

شەن و کەو کردنی ئەو بابەتە تولانییە، لە ئەرکی ئێرە نییە.
هەر چۆنێک بێت، ئەو دیاردەی دەرکەوتنی پێشەنگایەتی مێینە لە کۆمەڵگەیەکی نێر ڕەتێنەردا، تەرزە دیاردەیەکی ئومێدبەخشە.

لە زانینی ناوە کە بڵێین هەنووکە دۆخی سیاسەتی حکومڕانی لە کوردستاندا، بە دەر لە مەیل و ڕوانگەی جیاواز یان دژ و کۆکی هەر یەک لە ئێمە، لە تەنگانەیەکی بنبەستدا بەڕێوە دەچێت:

گەرەک نییە مشتومڕ لەسەر راستیی و ناڕاستیی ک□ک□ک□ بوونی بێکاریی، ئاستی نزمی خزمەتگوزارییە سەرەتاییەکانی هاتوچۆ، تەندروستیی، شەوکوێربوونی کارەبا، گرانبوون و قڕانی نەفت و غاز ...، بکەین.

کێشەی سەرەکی ئەو خۆنیشاندان و هەڵشاخانانەی کە جار و بار لەوێ و لێرە دەستە جیاوازەکان دەینوێنن، هەڵگری هزری پەرۆشییەکی بنەڕەتی نیشتمانیی و جڤاکیی نین؛ لەوێ مامۆستایانی بێمووچە لە پێناو بێمووچەیی پچڕ پچڕ لەوێ لێرە رۆژێک دێنە شەقام، لێرە خوێندکاران نارێکخراو لە پێناو دەرمال□□ و خراپی خزمەتگوزاریی بەشە ناوخۆییەکانی خۆیان هەڵدەچن و بێ ئەنجام دەنیشنەوە، لەێ لە گەڕەکێک کۆمەڵێک خەڵک لەبەر نەبوونی ئاوی خواردنەوە تووڕە دەبن و لێرە لەبەر گرانبوونی نەفت و بەنزین بێزاری دەردەبڕن و ... لێ هیچێک لەو چاڵاك و بێزارانە بە دەست ێەو تەنگژە و بێدادییانەی بەرانبەریان دەکرێت، هاوکار و هاوئاهەنگی یەکتر نین، بۆیە هەوڵ و هاوارەکانیان زوو لە بیر دەچنەوە.

لەوەش بترازێ، ئێستا لەو کاتەی کە قوتابیانی زانستگەی سلێمانی لە پێناو مافەکانیان لە شەقامان، هاوکات لە پێشەنگەی کتێب لەو شارە، کە زیاتر نووسەر و منەوەر و ئەفەندیی پیاو بەڕێوەی دەبەن و سەردانکارەکانیشی زیاتر نێرینەن، هیچ پەیوەندییەکی مەعریفیی لە نێوان ئامادەیی ئەو پێشنگەیە و ناڕەزایی خوێندکاران روونادات، تەنێ ئەو نووسەر و ئەهلی سەردانکارە ئەوەی بۆ گرنگە کە ئێوارە گەڕایەوە ماڵەوە، کۆمێنتێکی کۆمیدیی یان فەلسەفاندنێکی هەرزەگ□یانەی وەک پیکچوواندنی “راپەڕینی خوێندکارانی پاریس، ٦٨” بەو ناڕەزاییەتییە کاتییەی خوێندکارانی سلێمانی بنووس□ن، کە ئەمەیش دەمێکە بووە بەشێک لەو گوتە بێ تێکستە گواستنەوە باوانەی ئێرە.

لە کۆتادا کاتێک ئەو بزاڤە ناڕەزەیەتییانەی، کە لەوەدەچێت مێینە رۆڵی سەرەکیی تێیاندا ببینێت یان ناچارە بە هۆی مەرجی ژیانیان ببن بە پێشەنگ، دەبن بە ئامانجێکی هوشیارانە نوێ، کە توانیان ناڕەزاتییە پچڕ پچڕەکان و پەرۆشی دەستە و توێژە جیاوازەکان یەک بخەن و ئامانجەکانیان یەکبخەن بۆ دەستەبەرکردنی چاکەی ژیانێکی شکۆدار، لە کۆمەڵگەیەکدا کە شکۆی شکێنراوە.

هەندرێن

http://www.dengekan.com/nwseran/handren.htm

وەزارەتی ڕۆشنبیری، وەزارەتی "داهێنان" ...هەندرێن

راستییەکەی ئەو بەیارە گشگر و ئاڵۆزەی وەزارەتی ڕۆشنبیریی، کە گوایە وەک دەگوترێت ئەو بەیارە بەرەنجامی پێشنیازکردن و تێبینییەکانی نووسەرێکی ئەکادیمیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دکتۆر بەختیار سەجادییش ئەنجامدراوە، چونکە دیارە لێرە ئاستی نووسەران و ئەکادیمییەکانمان زۆر داماون، بەردەوامی هەمان سیاسەتی کارکەنارخستنەکانی بواری ڕۆشنبیرییە. خەڵاتکردنی هەزاران کەس بە ناوی "داهێنان" لە لایەن ئەو وەزارەتەوە، سانسۆرکردنێکی "داهێنەر"انەی بەهای ڕۆشنبیریی بوو. کەواتە ئەو بەیاری سانسۆرکردن بە ڕەنگەی ژمارەی سپاردن، بە بیانەی پاراستنی"بەها پیرۆزەکانی نیشتمان" و ... تاد، کە راستییەکەی خودی ئەو حیزبانە و وەزارەتەیش ڕێزی ئەو "بەها نیشتینانیی"ەنایەن ریسوا کردووە، هەمان سیاسەتی بە مشەخۆرکردن و بە دەمکوتکردنی زمانی ڕۆشنبیرییە بە ناو و پاساوی جیاوازەوە.

هەرچەندە لێرە سانسۆرکردنی کتێب تشتێکی زۆر نوێ نییە، چونکە ڕەنگە زۆر کتێب هەبن لە حکومەتی ئەولای چاپبکرێن، کەچی لێرە لەوەکەی دیکە چاپ نەکرێن و بە پێچەوانەشەوە. هەروەک زۆر کتێب هەن لە رووی ناوەڕۆک و زمانییەوە چاپ دەکرێن، هەقی قەدەغەکردنیان هەیە، چونکە هەم رووحی ڕۆشنبیریی بەد و بەدفەڕیی بەباو دەکەنەوە و هەمیش زمان تاڵانکردن و چێژی داوەشاو.

لەوەش بترازێ، ئەگەر کۆمەڵگەی ئەمە خاوەن دەستەیەک "ڕۆشنبیر"ی خاوەن ئەتکی ڕۆشنبیریی بووایە، ئەو وەزارەتە لە سەرەتای تەشکیلبوونی حکومەتی کوردییەوە تا ئێستا نەدەبوو بە بەشێک لە بە مشەخۆرکردن و بەرخۆرکردنی ڕۆشنبیریی نووسەران، چونکە کەس نییە

نەیزانێت، کە ئەو وەزارەتە بووەتە بە مۆڵگەی حەشاماتێک لەو نووسەر و مووسەری بەناوی “مودیر” و “موەزەف”گەلەی بندیوار.
بۆیە ئێستایش بەشێک لەو”ڕۆشنبیرە داهێنەر”ە بندیوارییانەی خودی ئەو وەزارەتە، وەک پاسەوانی “ئازادی نووسین” لەگەڵ حەشامات واژۆیان کردووە. ئەوها کورد بوو بە “داهێنەر”ی تەرزە “ڕۆشنبیر”گەلێک کە لە یەککاتدا هەم شۆڕشگێڕی “داهێنەر”ی بندیوارن و هەمیش “ڕۆشنبیر”ی بەرهەڵستکاریی پاسەوانی بێچەکی ئازادیی.
کەواتە ئەو بڕیارە “داهێنەر”انەی وەزیری ڕۆشنبیری!، هەرچەندە وەناچێت تشتێکی نوێ بێت، کە هەڵایەکی نوێی بە ناوی”ژمارەی سپاردن” لەناو هەڵایەکانی دیکەی کۆمەڵگەی مارانگازی ئێرە چێکردووە، کە ئەمەیش بەرهەمی ئەو ئەدا و ئەتواری نا-ڕۆشنبیرانەی کۆمەڵگەی ئێمەیە کە ساڵانێکە کۆڵەکەی دەکات.
لێ ئەگەر کورد و حکومەتەکە یەک بە دوای یەکەکانی پەرۆشییەکی “کولتووریی و زمانیی”یان هەبووایە، بەلای کەمییەوە دەبوو وەک تۆڵەکردنەوە لەو هەموو مێژووی سانسۆرکردنەی کە لەسەر بێدەنگکردنی زمان و نووسین بە کوردیی لە لایەن داگیرکارانییەوە پەیڕەو کراوە، خاوەن وەزارەتێکی کولتووریی بووایە کە “داهێنەر”ی سیاسەتی ئازادکردنی زمانی کوردیی بووایە، تا ئەو زمانە بیتوانیبایە بوونە دەمبەستکراوەکەی بەرهەڵدراو داهێنانی کردبایە.

هێندرێن
٢٠٢٠/٩/٢٨

زارا محەمەدی پاسەوانی شکۆی زار و زمانی هەمووانە … هێندرێن

مانی کوردیی لە دۆخێکی تراژیدی/کۆمیدیدا دەژیت لای ئێمە؛ تراژیدییەکە ئەوەیە، لە بەشەکانی دیکەی کوردستان مرۆڤ لە سەر زمانی قسەکردن و خوێندن دەکوژرێ و دەگیرێت، کەچی لای ئێمەیش لە داخی پلە و پایە وەرگرتن، لە کەمزانی خۆیەوە زمانی کوردیی بە

ک□مد□زان□ت، ب□ی□ ب□ ف□ربوونی زمانی ئینگلیزیی، خ□ی خ□سار و ل□ خ□□□ک د□دا.

قوتابی/خو□ندکارگ□لی د□رچووی ب□شی زمانی کوردیی و ب□ش□کانی زانست□ مر□یی□کانت ل□ زانک□ی□کانی کوردستان ه□ن، ب□ست□زمانن و ب□ دروستی زمان□ کوردیی□ک□یشیان نازانن، ک□چی خ□یان ب□ ئینگلیزیی□کی ه□لیت و پ□لیت و ک□لاوار□و□ ه□□واسیو□ و سندم کردوو□، ل□ د□ ئاو□زانبووانی ئ□و ن□و□ی□ ب□ کو□انی ژنبازی ناو درما، حیجاب و ح□مامی تورکیی و گ□رانی و گ□لم□ز□ خ□شداک□ن□کانی فاریسیش ه□ر بگ□□□، گوای□ ب□و□و□ کار و ک□یار و ئازادییان د□ست د□ک□و□ت!

ئ□وها کورد ل□ر□ ل□ ر□ژگار□کی ح□قیق□ت خ□پ□ن□ردا ل□ناو د□ع□جانبوونی ئاکاردا ب□س□ر د□بات.

ب□ی□ ل□ کات□کدا ت□ی س□وداس□ر ب□ زمانی ئینگلیزیی و تورکیی و فارسیی ک□ ب□ د□گ□□ ه□□ا ک□وتن ل□ داک□کیکردن ل□ ئازادکردنی زارا محم□دی دوو رست□ و نیو د□نووسی، س□رچاو□ی□کی ل□و ب□ب□هابوون و ب□ما□ مان□و□ی زمانی کوردیی.

نووس□ر و ئ□کادیمیگ□لت ه□ن، ب□ ل□ ک□نفرانسی زمانی کوردیی، ل□ تیقیی و د□رک□وتن ل□ م□جلیس□ خ□ش و ب□ خ□□ایی□کاکانی زمانی کوردیی ل□ر□ و د□ر□و□دا زمانپ□رو□ران□کی مش□خ□ران□ن، ک□چی ب□ خ□ی مندا□□کانیی□و□ سووتاو و زووخاوی ف□ربوونی زمانی ئینگلیزیین.

ل□ س□ت□ی بیست و ی□کدا، ل□ ر□ژه□□اتی کوردستان و ه□ر□م□ ئینگلیزیی پ□رستدا، د□یان خ□ ب□ پسپ□□زانی زمانی کوردیی و د□زگ□ی چاپ، ئ□کادیمیی و نووس□ران و ه□ن و ل□س□ر ما□ی زمانی کوردیی خ□وتوون، ک□چی کتوپ□ کچ□کی ب□ پل□ و پای□ی ئ□کادیمیی و دوور ل□ ح□شری د□زگ□ ر□شنبیریی، زمانیی و ئ□کادیمیی□کان□و□، د□ب□ت□ پاس□وانی کرد□یی زمانی کوردیی و رژ□م□کی دا□زاوی و□ک جمهیوری ئیسلامیی ئ□ران ب□ ج□ر□ک د□ت□ق□ن□ت، ک□ ب□ د□ سا□ زیندانیکردنیی□و□، بوونی زمانی کوردیی ب□ پاس□وان به□ل□ت□و□.

ب□ی□ ئ□گ□ر زیندانیکردنی زارا ل□س□ر داک□کیکردن خو□ندن ب□ زمانی کوردیی نیشانی ر□تکردن□و□ی بوونی جیاوازیی بوونی کوردیی ب□ت ل□لای□ن رئژ□می ج□هلپ□رستی ئ□ران و تورکیا، ئ□وا ب□ش□کی ز□ری ئ□م د□خ□ی زمانی کوردیی پ□و□ندی ب□ خ□ ب□بچووکگرتنی زمانی کوردیی ل□ ه□مب□ر کورد خ□ی□تی ئاخ□ ه□ر ر□ژ□ کورد□ک ل□ تورکیا و ئ□ران ب□ ه□ی پ□یقین ب□ زمانی کوردیی□و□ سزا بدر□ و بکوژر□،. ئ□و□ند□ ب□س□ ک□ ه□فت□ی□ک ب□ دانانی ه□شتاگ و دوو سی قس□ی ب□کرد□ خ□مان و□ک خ□ش□ویست و پاس□وانی زمانی کوردیی بزانین؟

ئەدی بۆ حکومەت و دەزگە رۆشنبیریی ئ□زادیمییە زمانییەکانی ئێرە، ناتوانن گوشار بخەنە سەر ئەو نوێنەرە سیاسیی و بازرگانی و رۆشنبیرییەکانی ئەو دوو وڵاتە کە لێرە هەن؟

بەڵێ، بەمجۆرە ئەگەر کەمێک لەو ئاماژە ئەخلاقییانەی کە لەسەرەوە تێڕا بمێنین نەک تێدابمێنین رۆبچین، ئەوا راستییەکەی زیندانیکردنی کچێکی کورد لەسەر زمانەکەی خۆی لە سەتەی بیست و یەکەمدا، هەم بەربەریی□تی رژێمی ئێران وەک رژێمی تورکیا دەگەیەنێت و هەمیش ئاماژەیە بۆ داوەشان و کۆیلایەتی کولتووریی و مێژوویی ئەخلاق نا□□س□□نی کورد، کە هێشتا نەیتوانیوە ببێتە خانەخوێی زمانەکەی؛ بوونە بێماڵەکەی.

لێ زارا محەمەدیی، پاسەوانێکی شکۆمەندانەی زاری زمانە شکێنراوە کوردییەکەیەتی.

هەندرێن

لە هەوەسی مۆبایل و تڕومبێلەوە بۆ هەرەسی شەهادە و فێرکاریی ... هەندرێن

ئێستا و لێرەدا بوار بۆ ئاخاوتن لەسەر رەوشی پەوەردە و خوێندن دوای رێژێمی بەعسی رووخێنراو بە دەستی ئەمەریکا لە کوردستان نەڕەخساوە، هەروەک مەبەستیش نییە باس لە چاکە و خراپەی ئەو بڕیارەی وەزیری خوێندنی باڵا و پەوەردە بکرێت، چونکە کێشەکە لەمە و لەوێهێش دوورترە.
بە گوتنێکی دیکە، دۆخی پەروەردە و خوێندن لە کوردستاندا دەمێکە لە داوەشاندا دەژیت. بۆیە ئەو رەوشە وەک زۆربەی بوارەکانی دیکە، هەڵوەشاند□و□ و بونیاتنانەوەی گەرەکە، کە ئەمەیش ئیرادەی سیاسەتی پرۆژەیەکی مر□قسازیی و پەوەردەکارگەلێکی لە پەرەوەردەخوازیی لێهاتوو دەخوازێت.

ئەوەی لێرەدا رەنگە جێگەی رامان بێت، نەک تێدامان، ئەوەیە، کە ئەگەر بتەوێ لەو دیاردەی هەوەسی رووکردنە خوێندن و شەهادە تێبگەیت، گەرەکە ئاوڕ لەو چەند ساڵەی رابردوو بدەیتەوە؛ بە دیاریکراوی دوای رووخانی رژێمی بەعس بدەیتەوە.

وەک دەزانین، دوای ئەوە بە هۆی ئەو دۆخە سیاسیی و ئابوورییەی کە دوای رژێمی بەعس هاتە کایەوە، خەلکی تووشی دەردی پارە، ماددە،کاڵا؛ بەرخۆرییەک لە فیتشیزم، واتا کالاخوازییەکی تێرنەبووی کرد.

بەمجۆرە سەرەتای ئەو دەردی فیتیشیزم(Fetischism)ە،هەوەسی نەدی و بدییە بۆ کاڵای مۆبایل، خواردن، خانوو، و عەرد کڕین و تشتومەک، کە نەخۆشییەکی بکوژی دۆخی سەرمایەدارییە، دەستی پێکرد.

بۆیە تەلەفۆن بە دەیان ناوی سەیر و سەمەرەی وەک ناوی ژنانی قەڵەو، بارک، گۆرانیبێژ و سیاسیی و میاسی چووێندران و تەلەفۆن بۆ گەورە و بچووکانی کورد، جیگەی بووکۆکە و دەمانچەی ژبەر پشدێنانی گرتەوە.

هاوکاتیش خەلک شێت و شەیدای مۆدە مۆدێلی تشتومەک، خانوو سازکردن و خواردنی فشۆڵ بوون.

دوا بە دوای ئەو بەزمەوە، خولیا و خەونی دیاردەی مۆدە و مۆدێلی تڕومبێل خوازیی وەک ئافات عەوام و حەشاماتی تووشی دەیان کەتن کرد، تا وای لێهات مندداڵ و مێردمنداڵیش لە ماڵەکان گڕناگەیان بەوە دەگرت، ئەگەر تڕومبێلێکی لەو مۆدێلە باوانەیان بۆ نەکڕن یان دەچن بۆ خاریج یان کەتنێک دەکەن.

سەرنجڕاکێش لەوەدایە، مۆدێلی تڕومبێلان لە کۆمەڵگەیەکی نائازاد لە ئەڤینداریی و سێکسبرسییدا،بوو بە هەوەسێکی سێکسیی، بۆیە تڕومبێلی گران و باش بەناوی ژنە گۆرانیبێژ و مۆدێلە سێکسییەکان کران، وەک مۆنیکا و… تاد.

لە ئەنجامی ئەو ئافاتی فیتیشیزمی تڕومبێلەدا، نەک هەر وەک بەردەوامییەک لە داگیرکردن و تاڵانکردنی ژینگەی شارۆکە و سروشتی کوردستان، تڕومبێل نەک هەر بوو بە نەخۆشی ، بەڵکە رئژەی مردن بە دەعمی تڕومبێلان لە شەڕیخۆکوژیی و شەڕی چەکداری پێشمەرگەیش دژی بەعس زیاتر بوو.

ئیتر ئەوها ئەو دۆخە سیاسیی و پەروەردە کاڵا و کەوڵکاریی، دیاردەی زانکۆ دروستکردنی لە هەموو شارۆکەکانی کوردستانی دەسپێکرد، کە ئەگەر بەڵای داعش و بەزمی نەدانی بوودجەی لە بەغدا نەبوونایە، زانکۆ لە گوندیش دەکرایەوە.

بەمجۆرە زانکۆ لە جیاتی فەزایەک بۆ مر□قی نوێی زانینخواز، بوو پێشەنگەی مۆدە و مۆدێلی جەستەی جل و بەرگی هەوەس سووتێنەران.
لەوەش بترازێ، بە ئەهلیکردنی زانکۆ، زانکۆی کرد بە نموونەیەک لە کۆمپانیای بازرگانی، کە ئەمەیش تێگەیشتنێکە لە لاساییکردنەوەی سیستەمی نیولیبرالیزم، کە بۆ کوردستان زۆر زوو بوو.

بۆیە ئەو تێگەیشتنە لە کردەی خوێندن و شەهادەداریی لە لایەن حیزبە حکومڕانەکانەوە وای لە خەلک کرد، لە دوورترین گوندەوە بۆ شارۆکەکان، بە دەستھێنانی «شەهادە» و خوێندن لە زانکۆ ، وەک دیاردەی پێشووی هەوەسی کاڵا، خانووکڕین، مۆبایلخوازیی ، تڕومبێلپەرستی، ببینێت.
ئەمەیش وایکرد، تۆی کیژ یان کوڕ شەهادەی زانکۆت نەبێت، کەس نە مێردت پێ بکا و نە بشتخوازن.

لەوەش خۆشتر، ساڵانە بە بەهانەی عەنتیکە، وەزارەتی خوێندنی باڵا و زانکۆکان کۆتای ساڵ پێنج تا دە نمرە بە گۆترە بەسەر قوتابیان وەک جەژنانە، سەدەقە، خێرات و دیاریی دابەش دەکرێن.

ئەو وێنانن□ لە پەوەردە و شەهادەداریی وای لیهات، کە ساڵانێکە شەهادەی بە کەلۆری لە زانکۆ، وەک تڕومبێلی مۆدێل ئاسایی و مۆبایلی ئاسایی و خانووی ئاسایی، کە لەسەرەتادا هەبوون، باوی نەمایەوە، بەڵکە لە هیکڕا مۆدەی ماجستەر، دکتۆرا و پلە و لەقبی بەرزتر ، هەڵبەت زۆرینەیان بێ زانینێکی نوێش، بوون بە گرێی مر□ق ل□رە.
بەمجۆرە خەریکە پێشگری دکتۆر و دختۆر لە جیاتی ناوی سێیانی مر□ق ل□رە، دەبن بە ناوی سەرەکی.
بەزمێکە وای لێهاتووە بانگکردنی خەڵک بەناوی خحی عەیبە بێت؛ بە من نەڵێی دکتۆر فان دختۆر، مۆڕەت لێ بکەم!
لە ئافاتی مۆدەی قات و بۆینباغیش هەر بگەڕێ!

لەو دیدەی گوترا، کێشەی ئەو بڕیارەی وەزیری خوێندنی باڵا لە هەڵە و راستی ئەو ڕیارەیدا نییە، هەروەک کێشەکە لە فێربوون و فێرنەبوونی ئەو ماوەیەش نییە کە بە هۆی کەرەنتینەوە دەرسەکان نەخوێنراون، بەڵکە کێشەکە لەو فێرکردنەی خەنیبوونی قوتابی/خوێندکارەی کوردە بەو بڕیارە!
هەروەک کێشەکە لەو هەوەسی بە فشە سەیرکردنی ژیانی زانکۆ و خوێندن و خوێندەوارییە. هەروەک پێویستی بە بیرکردنەوە لە خولیای خوێندن و داهێنانە لە لایەن ئەو تاکەکەسانەی کۆمەڵگەوە.؛ بیرکردنەوەیە لە

بەهای زانین لە دیدی مامۆستا و خوێندکار/قوتابیان لە پەیوەندی بە خوێندنەوە.

لەوەش هەژەندهن□رتر، پرسیار ئەوەیە، ئاخۆ داهاتووی ئەم کوردستانە داماڵ□نراو و تاڵانکراوە بە دەستی دەرەکیی و ناوەکییەوە، فێرکردن ئەو نەوەیە بەمجۆرە تێگەیشتن و زانینە لە پەروەردە، زانین و ئەخلاقی رەجەبیی و بندیوارییەوە، چۆن بەڕێوە دەچێت؟

لئرەوە من ئەو رەوشەی پەروەردە، وەک جومگەیەک لە کۆی جومگەکانی جەستەی کۆمەلگەوە، بە رەوشێک لە «Decadence»، واتە داڕمان، داوەشان، داڕوخان لە بەهای زانین و بگرە بوونی بەهای چاکە دەبینم.

لئ بەرسقی ئەو پرسیارە بۆ ئەو نەوەیە خۆی دەمێنێتەوە، ئەگەر بەو جۆرە ئاکارە لە خوێندن و پەروەردەیەی کە خوازرییەتی، فێری ئێتیکی ژیانیکی ئێستێتیکی چاک بوو بیت!

هەندرێن

تێبینی! ئەو دوو وێنەیە، ئاماژەیە بۆ چەمکی پایدیا، واتە پەروەردە لە رۆژگاری گرێکی کۆن و بە دواوە. بۆ ئەوانەی بخوازن دەکارن بە رەگی چەمکی پەروەردەدا بچنەوە.

قەدەری خەونی کورد: لە چەپڕۆییەوە بۆ راستڕۆیی- کۆنپارێزیی – هەندرێن

هەر جارەو بابەتێک لە ئەرشیفی دەنگەکانەوە ......
http://dengekan.com/doc/2004/12/handren27.pdf

قەدەری خەونی کورد: لە چەپڕۆییەوە بۆ راستڕۆیی- کۆنپارێزیی

دەروازەیەک

لە پنجایەکانی سەتەی بیستەوە بزاقی سیاسیی و رۆشنبیریی کوردی، بە ئایدیۆلۆژی چەپڕۆیی، کە لە گیان بەختکردنێکی ئیدیالی وێنەدەکرا، لە پێناو "خەون"ەکەیدا بە خەباتی چەکداری و رووبەڕووبوونەوە سەرقاڵ بوو. بەڵام هەڵە نییە ئەگەر بێژین، پاش هەرەسی بلۆکی س□قیەت و بە تایبەتیش لەگەڵ بە دمگۆ بوونی رووخاندنی رژێمی سەدام و پرۆژەی (بە دیمۆکراتیکردنی خۆرهەڵاتی نیوەڕاست) لەلایەن ئەمریکاو سەرۆکەکەی ج. بوش و سەرلەدوونانی تێرۆریستان و چاوزەقکردنەوە لە رژێمی ئیران و سوریا، کە ئەمڕۆ کوردان لە هەموو کاتەکانی تر زێتر لە ئاستی هزر و دەروونییەوە لە بەردەم ئەم"خەونە"دا سەرگەردانترە‌. بۆیە رەنگە بشێ گەر ئەم نووسینە بەم پرسیارگەلە دەستپێبکات، ئەگەر یەکێک لێمان بپرسێت: ئەوە چییە کە کیشەی ئەو "خەونە"ی وەها ئاڵۆز کردووە‌/دەکا؟ یان: خەونی کورد/گوتاری نەتەوایەتی چییە و چۆنە؛ چتۆ ئەو خەونە دەستنیشان دەکەی؟ هەڵبەت رەنگە هەر یەک لە ئێمە لەگەڵ خۆیدا بتوانێت بە چەندان روانگە بەرسڤی ئەو پرسگەلە‌ بداتەوە، لێ تا ئێستا نەمانتوانییوە پرسی "خەونی کورد" بە تەرزیکی تەواو بۆ خۆمان و ئەوانیتری بەرانبەر بەرجەستە بکەینەوە، یان وەڵامێکی راشکاومان نییە بۆ ئەوەی لەو سەرگەردانیی و عاسێ بوونە بەدەم ئەوخەونەوە بێدارمان بکاتەوە.

هەر بۆیە ئاخاوتنی کورد لەسەر خەونەکەیدا هەمیشە تێدامان و خەمینە‌، یان لە زمان-گوتارێکی نادیار و ئاڵۆزکاودا دووبارە و داخراودا وێڵ دەبێت، خۆی نمایشدەکا. بە واتەیەکی تر، ئاخێوەری کورد، لە تەواوی گفتوگۆییەکاندا، لەو زمانە و رەوانبیژییە داخوازیکراوە‌ لاوازە کە بتوانێت کۆی ئاڵۆزیی، هۆکار، بەڵگە، رەگەز و سەرچاوەکانی ئەو "خەونە"ە لەو زمانە قەتیسماوەدا ئازاد و سەرفراز بکات. بە کورتی گەرەکمە بڵێم، لە زمانی کوردییدا، گوتاری سیاسی کورد گوتارێکە لە زمانێکی شپرزە و راڕادا خۆی وێنە دەکا. لەم روانگەیەوە دەبینین گفتوگۆییەکانی ئێمە هەمیشە بە بنبەست دەگەن و گرژیی و گەڕەلاوزە دەبیتە ئاکامگیریی بۆ پرسی خەونی کورد. نەبوونی زمانێکی تۆکمە و رەوانبێژییەکی بە دەمار لە جەم مرۆی کورددا، رەنگە بگەڕێتەوە بۆ ئەو هێزە دەرکییەی کە هەمیشە، وەک قەدەرێک بڕیاردەر بووە لەسەر جڵەوکردنی ئاگایی کوردیدا. بۆیە من وەک گریمانەیەک لەم نووسینەدا، ئەو هیزە دەرکییە لە دوو هێزدا

بەرجەستە دەکەمەوە: چەپڕۆ -سۆسیالیزم) و (تێکەڵاوییەک لە لیبرالیزمی نوێ و ڕاستڕۆ – کۆنپارێزی). ئەوەی یەکەمیان، دوای شەڕی جیهانی دووەم و دابەشکردنی نەخشەکان بەسەر دوو بلۆکی ئیمپریالزم و سۆسیالیزمدا سەریهەڵدا. ئەو ڕێگەیە بە هۆی چەوسانەوە تووندی نەتەوەوایەتیی و تانگانەی کۆمەڵایەتی، ئابووری …هتد، لە جیهانی لای ئێمەدا بە هەڵمێن دەبێت.

لە ئاکامی ئەوەدا چەپڕۆیی بووە هێزێکی ڕۆحی لە ماوەی نیو سەدەدا ئاوەز و ئاگایی مرۆی کوردی جڵەو کرد. ئەوەی دووەمیشیان، بە دیاریکردن، لە پاش ڕمانی بلۆکی سۆسیالیزم و قۆناغی دوای راپەڕینی کوردستانی باشوور و دیلبوونی ئۆجەلان و سست بوونی شەڕی پیشمەرگەیی لە کوردستانی ڕۆژهەلاتدا. بەڵام دوای بڕیاردانی ئەمریکا بە ڕماندنی ڕژێمی سەدام ئیتر خەونی کورد بە یەکجاری لە بەرەی ڕاستڕۆ-کۆناپارێزیدا مارە دەکریت. لێرەدا دەبێ ئەوە جەختبکەمەوە کە "لیبرالیزم" و "کۆنپارێزی"، لە زۆر لایەنی ئایدیۆلۆژییەوە لێکتر جودان، بەڵام، لای توێژی سیاسی و ڕووناکبیری کوردیدا ئەو دوو ئایدیۆلۆژییە، وەک یەک یان ناڕوون تەماشا دەکرێن. بە گشتیی بۆ ئەو توێژە، مانای ئەو ئایدیۆلۆژییانە لە ئازادی تاکە کەس و دێمۆکراتی و قسەگەلێکی وادا دەناسرێنەوە. بۆیە لەم نووسینەدا بەکارهێنانی هەر یەک لەو ئایدیۆلۆژییانە مەبەست ئاماژە کردنە بەو تێگەیشتنەی ئەو توێژە سیاسی و ڕووناکبیرییە.
لەم روانگەیەوەوە بەندە هەوڵدەدات لە درێژەی ئەم نووسینەدا کاریگەریی و وردەکارییەکانی ئەو دوو هێزە دەرەکییە لەسەر "قەدەری خەونی کورد" راڤە بکات.

هەر لێرەدا دەبێ بڵێم بەڕاستی ئێمە پێویستمان بە ئەفراندنی زمانێکە کە بتوانێ بە دەستاوێژ و بەڵگەی فرەوان کێشەکانی ئەم خەونەمان بۆ بخوێنێتەوە. چونکە بۆ نموونە کۆی کورد هێشتا ناتوانێ بە ئاگاییەکی تێکمەوە لە پەیوەندی کورد و ئەمریکا تێبگات. دواجار ئەمریکا بۆ کورد کراوەتە هێزێکی وەهمی، کە گوایە دەوڵەتی کوردیمان بۆ دروست دەکا، یان بە پێچەوانەوە، کە پێویستی بە کورد نەما خیانەت دەکا. هەڵبەت ئەم دوو جۆرە هەستە لێکدژە سەبارەت بە پەیوەندی کورد و ئەمریکا، ڕۆژانە لە راگەیاندنە جیاوازەکانی کوردیدا هەمیشە دووپاتە دەکرێنەوە. هەر یەک لەو دوو روانگانە لە یەک زمانی بیر کردنەوە سەرچاوە هەڵدەگرن: یان بە پەڵەوانکردنی ئەمریکایە، کە کورد رزگار دەکا، یانیش دژایەتیکردنی ئەمریکایە، کە داگیرکار و سەرمایەدار و دژی ئیسلامە… گەر سەرنج بدەین، تەواوی

دەمڕاستی حیزبە بەناو ناسیۆنالیستەکانی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستاندا، هەمیشە بە زمانێکی لاواز و سافیلکانە لە بەرانبەر سەرۆکەکانی ئەمریکا دەئاخڤن. سوپاس و پیرۆزباییەکان بۆ ئەمریکا هەمیشە هەستێکی بەزەییانە و بێهێزانە بەرجەستە دەکەنەوە.

هەردەڵێی کورد قەرزباری ئەمریکایە. نموونەی ئەو تەرزە رەوانبێژییە لاوازەش: هەر لە نامەکەی مام جەلال و کاک مەسعود بارزانییەوە بگرە تا بە حیزبەکانی کوردی ژێر دەستی سوریا تێدەپەڕێ و تا دەگاتە نامەی پیرۆزبایی سکرتێری حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران، کە کۆی ئەمانەش ویستی سیاسەتمەداری کورد دەستنیشان دەکات. هاوکاتیش لە پاڵ چەند گروپ و حیزبی جیاوازی مەیلە و کۆمۆنیستی تازە بابەت و گروپی ئیسلامی کوردی، میراتگرانی سلاحەدینی ئەیوبی، بڕێک رووناکبیری بێلایەن و ئاکادیمی کوردیمان هەن، لە ژێر چەتری ئاگایی و رەخنەگرتن لە ئەقڵی بوش و رۆژئاوا، تا سەر ئێسقان دژایەتی سیاسەتی شەڕی رژێمی ئەمریکا بە دژی ئێراق و تێرۆریزم دەکا. یەکێک لەو رووناکبیرانە، کاک فاروق رەفیقە، کە دژایەتی کردنی ئەمریکا هانیدەدا پەنا بباتە بەر (چۆمسکی).

(*) لێرەدا بە هەڵەی دەزانم، گەر ئەو بۆچوونەی من لەسەر فاروق رەفیق بخرێتە بۆتەی هەمان ئەو بۆچوونانەی کە پاش کتێبەکەی، "ماڵێکی وێران و ویژدانێکی زامدار…" خرانە پاڵ ئەو، هەروا مەبەستم ئەوە نییە کە فاروق مافی نییە دژایەتی ئەمریکا و ئەقڵی رژێمەکەی بوش بکات، بەڵکو مەبەستی من کێشەی لێکچوونی روانگەکانە لە دژایەتی و دۆستایەتیدا، کێشەی داوێنگیری ئەو پەنابردنەی کوردە بۆ ئیدیۆلی دەرەکی. ئێمە دەزانین چۆمسکی لە بواری زانستی زمان و رەخنەکانی بە دژی رژێمی بوش و ئیسرائیل ناسراوە.

بەڵام ئەمڕۆ لە رۆژئاوادا تەنیا کۆمۆنیست و بەشێک لە چەپە توندڕۆیەکان، گرینگی بە نووسینەکانی چۆمسکی دەدەن، چونکە ئەوان ئەمریکا بە سەرمایەدار و دژە سۆسیالیزم دەناسن. بۆ نموونە، لە وڵاتی سوێددا لەو ساڵانەی دوایی چاپخانەیەکی چەپڕۆکان بەشێک لە کتێبە سیاسییەکانی چۆمسکیان وەرگێڕا و چاپکرد، بۆیە چۆمسکی لەو ناوەندە چەپەش دەخوێنرێتەوە. گەرەکمە بڵێم، فاروق رەفیق نووسەرێکە، لە کتێبەکەی خۆیدا پشتگیری هزر و کولتوری (کۆنسێرڤاتیڤ) دەکا، چونکە بەرهەمهێنەری هزر و فەلسەفەی رەسەنی رۆژئاوایە…کەچی لە دژایەتی کردنی ئەمریکادا، پەنا بۆ چۆمسکی دەبات… هتد. ئەوەی من دەمەوێ بڵێم، لاینگیری حیزبی کوردی بۆ ئەمریکا و روانگەی فاروق رەفیق و کۆمۆنیست و ئیسلامییەکانی کوردی،

لە ئاکامدا بە یەک ئاراستەدا دەڕۆن.

ئەوەی کە لێکیان جیادەکاتەوە شێوازە نەک ناوڕۆک و جیهانبینی. بە بڕوای من ئەمڕۆ کورد پێویستی بەوە نییە کە روونـاکبیر و سیاسەتمەدار پێی بڵێ ئەمریکا پاڵەوانە یان فاشیل و داگیرکار و ئەقڵی سەقەتە، بەڵکو کێشەی کورد ئەوەیە چۆن زمانێکی تێگەیشتن فێر بێت و بەکار بێنێ لە پەیوەندیکردنی لەگەڵ ئەمریکادا. هەروا کێشەی کورد ئەوەیە کە چۆن لەم وەهمە رزگار بێت، ئەمریکا ئەو فریادڕەسە نییە کە دوا بڕیار لەسەر خەونی کورد لای ئەو دەدرێت. دواجاریش کێشەی کورد ئەوەیە چۆن لە جیاتی خۆ بە قەرزبار دانانی لە بەرانبەر ئەمریکا، ویستی خۆی و یادەوەریی خۆی بە یاد بهێنرێتەوە… هتد.

لەم روانگەیەوە ئەم دوو زمانە بە ئاواز جودا و بە ئاراستە وێکچووە بەرانبەر بە دەسەڵاتی ئەمڕۆی ئەمریکاوە، تەنیا بار قوڕسکردنی زمانی کوردییە، کە هیچێکیان ناتوانن وزە و هەنگاوێکی چاوەڕێکراو بە ئاراستەکانی هزرکردنی کورد ببەخشن. ئەنجامی ئەو دوو تەرزە هزرکردنە لای کۆی کورد لە شەڕە قسە و رقهەڵڕشتن دەچەقێت. بە واتایەکی تر، ئەو تەرزە بیرکردنەوە قالبگرتووەی کورد، زمانی کوردیی تووشی رێگایەک کردووە ، تەنیا بۆ قسە کردنە.

بۆیە زمان لەگەڵ خۆیدا دەپەیڤێ نەک گفتوگۆکردن لەگەڵ ئەوانیتردا، کە ئەمجۆرە قسە کردنەش نە کۆتایی هەیە و نە سەرەتا. ئەمەش وای لە زمانی کوردیی کردووە لە گوتنەوەی ئەزموون و زانیار و روانگە وەستاوەکاندا شپرزە بێت. دواجار ئەو تەرزە زمانە، کە لە رەش و سپیدا دەدوێ، توانایەکی نییە بۆ بەرجەستە کردنەوەی ئەو روانگە ئەلتەرناتیڤە هزریانەی کە بتوانێ ئاسۆیە تازەکانمان بۆ ئاوەڵا بکاتەوە: ئەفراندنی پاڵەوانی خورافی یان دۆڕاوی نموونەییە. لێرەدا بونیاتی بیر کردنەوەی کوردی دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە: پاڵەوانەکان پاڵەوانی بێکردارن. سەرۆک واتای بچووکردنەوەی ناسەرۆکە. دۆست و دوژمن خاسڵەتەکانیان بێبنەمایە. روونتر بێژم: لە لایەک ئەمریکا دۆستی کوردە و دەوڵەتی کوردیمان بۆ دادەمەزرێنێت، یان دوژمنی کوردە، سەرمایەدار و بەرژەوەندیخوازە… هتد.

لێرەوە لەبەردەم زمانی کوردییدا بواری دەربڕینێکی تر نییە. دواجار زمانی کوردیی لە بەرجەستە کردنەوەی خەونی کوردیدا گیری خواردووە

بەهەمەحاڵ، دوای رونکردنەوەی بیرۆکەی ناوی ئەم بابەتە، هەوڵدەدەم چەمکە بیرلێکراوەکان بخەمە روو. چەمکی "قەدەر" لای کورد بە ستراوەتەوە بە کێشەی بەدەستهێنانی رزگاری کورد لە دەست داگیرکاران. بۆیە قەدەر لە زمانی کوردیدا هەمیشە ئاماژە بە هێزێک دەکا کە لە دەرەوەی توانای کوردە. چەمکی "خەون" لە دەربڕینی کوردییدا هەر تەنیا واتەی ئەو چالاکییە نائاگایەی مرۆڤ نییە لە کاتی خەوتندا، بەڵکو بەرجەستە کردنەوەی پایە و پرسیاری هەزار ساڵەی کوردە. بە واتەیەکی تر، کێستێکە و کوردی سیخناخ کردووە. هاوکاتیش واتەی بە واقیعیکردنی بوونی کوردییە لە بڕیار و دیاریکردنی سەروەرییەکەیدا.

دەستەواژەی "چەپڕۆ و و راستڕۆ" هێمای ئەو هێزەیە کە بڕیار لەسەر خەونی کورد دەدات. "پێشکەوتنخوازی"، "پاشکەوتنخوازی" و "کۆنەپەرستی" …هتد، چەمکزای ئەو چەپڕۆیەن و مالی کوردیان پێ کردۆتەوە.
هەڵبەت، بە دەست پێوەگرتنەوە دەڵێم، ناکرێ ئەو نووسینە وەک بانگەشەیەک بۆ پاڵەوانخوازی و لێزانی من لێکبدرێتەوە، یان ورتر بڵێم، هەڵەیە ئەگەر خوێنەر وا تێبگات کە من بە روانگەیەکی رەها بە دژی ئەو حزب و ئەم حزب؛ ئەو روانگە یان ئەویتر وەستاوم. هاوکات کە لە چەپ/راستڕۆوە دەدوێم، وەک دوو هێزی وەهمی لە هەڵسووڕاندنی خەون و ویستی کوردیدا، مەبەستم ئەوە نییە کە ئەمەیان لە ئەویتر بە باشتر بزانم. بەڵکو هەوڵی ئەم نووسینە هەڵوەستە کردنە لەسەر ئەو جۆرە زمانەی کورد کە خۆی لە دوو زمانی دژی تەواوکاری یەکتر نمایشدەکا، دواجاریش هەوڵی ئەم نووسینە ئاماژە کردنە بەو پاشخان هۆکار و هاندەرانەی کە چ رێڕۆکیان بینیووە لەسەر ئەو "خەونە بە کۆمەڵییەی کورد".

بە واتایاکی سادەتر، ئەم نووسینە بەدوا گەڕانی سەرجەمی بیرۆکەکان و جۆرێک لە خوێندنەوەیانە، نەک لایەنگیری یان دژایەتی بیرۆکەیەکان.
هاوکاتیش دەمەوێ بڵێم، کە چۆن "چەپڕۆیی" وەک ئایدیۆلۆژییەکی زاڵ لە مێژوویەکی دیاریکراودا، توانی ببێتە هێزێکی وەهمی دەرکی، روانگەیەکی سەرتاپایی و ئاوەزی کوردی جڵەو بکا، ئەمەش توانی خەسڵەت و نیشانەی خۆی لەسەر وێنەی سیاسی و رووناکبیریی کوردییدا بەجێبهێڵێت، ئەویش: هەستی خۆ بە قوربانی دانان، خود سڕینەوە و خووگرتن بە راستییەکی رەهاگەراییە. بۆیە رۆحی کوردی هەمیشە بە چاوی دەرەکی ناسنامە و وێنای خۆی بینیووە. لە ئاکامی ئەو

چەپڕۆ□یيە کوردیەوە‌، بوونی کورد وێنەیەکی خەیاڵی وەردەگرێت، کە زیاتر لە جیهانبینی ئایینی نزیک دەبێتەوە تا ئاوەوزگریی. لە کات□کدا ئەوەمان لە یاد بێ، کە چەپڕۆیی لە بنەڕەتدا بەرهەمی پرۆژەی مۆدەرنیتێ و ئاوزخوازیی رۆژئاواییە.

بەڵام دوای هەرەسی سۆڤیەت و کۆتایی هاتنی شەڕی سارد و بە دواهاتنی شەپۆڵی جیهانگیریی و هەڵوەشاندنەوەی روانگە ئایدۆلۆژییە باڵادەستەکانەوە، یان بە واتای هزرڤانی پۆستمۆدێرنیستی فەرەنسی، لێوتار "کۆتایی هاتنی داستانە مەزنەکان" و لێدانی ئاوازە تازەکان و دواجاریش باڵادەستی ئەمریکا وەک تاکە دەسەڵاتێکی سیاسی و راستی…هتد، ئیتر ئاوازی نووسەر و سیاسی کوردی تووشی لەنگی دەبێ. لە بەردەوامی ئەو پرۆسەی گۆڕانەدا، لێدانی رژێمی سەدام بەدەستی دەسەڵاتداری ئەمریکا و بە دوا داهاتنی روخانی سەدام، دۆخێکی تازە لە روانگەی مرۆی دەمڕاستی سیاسی و رووناکبیری کورد دێنێتە ئاراوە و خەونی کوردیش دەکەوێتە دەست قەدەرێکی تر کە ناوی راستڕۆەی/لیبرالیزمی نوێیە‌. ئیتر لە ماوەی ساڵێکدا، کە هێشتا دەستەواژەی "سۆسیالیزم" وەک دوا ئامانج، لە پەیڕەو پرۆگرامی حیزبە بەناو ناسیۆنالیست و مەیلە و چەپڕۆ□کاندا نەسڕابووەوە‌، کەچی جۆرج بۆش و ئایدۆلۆژییە راستڕۆەکەی دەبێتە سەرچاوە و قەدەری خەونی کورد.

جێگەی ئاماژەیە، گەر دوێنێ لە ژێر بڕەوی چەپ□□یدا چینی کرێکار و رووتەڵە، پاڵنەری بیرکردنەوەی سیاسی و ئەخلاقی کوردی بوو، کەچی ئەمڕۆ حیزبە کۆنپارێزەکەی بۆش دەبێتە ئەو پاڵنەرە، کە بۆرژوا و پارەدار لە پشتەوەی ئامادەنە. لە کاتێکدا کۆمەڵگەی کوردی، دوای ئەو وێرانکارییە هێشتا خۆی بۆ ئەو تەرزە ئایدۆلۆژییە ئامادە نەکردووە.
بەڵام بۆ ئەوەی کەمێک بە وردی لە مەبەستی ئەم نووسینە تێبگەین، دەبێ بە کورتی بیرۆکەی تیۆری "چەپڕۆی-سۆسیالیزم" و "راستڕۆی-کۆنپارێزی" نمایش بکرێن.

روانگە بنەڕەتییەکانی چەپڕۆیی

واتەی چەپڕۆیی لەم نووسینەدا باسکردنی مێژووی دیدە جودایەکانی نییە، بەڵکو مەبەست لەو ئاید□ل□ژیەیە کە وەک بڕوایەکی مێتافیزیکی بۆ ماوەی نیو سەدە بەسەر ئاوەزی کورد، زۆرینەی هێزی سیاسی و نووسەری کوردییەوە باڵادەست بوو. داستانی ئەو دەستەواژەیە لە جەم ئەو هێزەی کورد گرینگیەکی نەبووە. بەڵام ئەو

دەستەواژەیە لە سەروبەندی شۆڕشی فەرەنسییەوە سەریهەڵدا و دواجاریش لە کارل مارکسەوە تا لێنین روانگەیەکی تری وەرگرت.
لە کاتی شۆڕشی فەڕەنسیدا بەو کەسانە دەگووترا کە لە پارلەماندا لە دەستە چەپ دادانیشتن و لایەنگیری پەرلەمەنتاری بوون. بەڵام لە ئاستی تیۆریی و بەلای چەپڕۆیی سەر بە مارکسیزم، سەرچاوە ئابووری دەبێ بچێتە گیرفانی دەوڵەت و دواجار دەوڵەت خۆی ئەو سەرچاوە ئابوورییە بەسەر هاووڵاتیاندا دابەشدەکا، کە ئەمەش بنەمای ئابووری –سیاسی مارکسیزمە. لە روانگەی سیاسییەوە دەبێ هەموو خەڵک یەکسان بن و لە مافەکاندا یەک پایە و نرخییان هەبێت. لەم روانگە کۆلێکتیڤەوە تاکەکەس ئازاد و یەکسان دەبێت. مولکداری تاکەکەسی جێگەی لە رژێمێکی چەپڕۆیی نابێتەوە.

سۆشیال دێمۆکراتەکان یان سۆشیال لیبرالییەکان وەک نموونەیەک لە چەپڕۆیی توانیان دیدی ئابووری لیبرالییانە تێکەڵاوی تێزی ئابووری-سیاسی مارکسیزم بکەن. لەو روانگەیەوە کە دەبێ هەموو کۆمەڵ باجبدات بە دەوڵەت. بەڵام سۆشیال دێمۆکراتەکان ئەو سەرچاوە ئابوورییە بەسەر ئۆرگان و فابریکە جیاوازەکانی دەرەوەی دەوڵەت دابەشدەکەن. لەو سیستەمەدا ئەرکی دەوڵەت جێبەجێ کردنی پێداویستییە بنەڕەتییەکانی کۆمەڵگەیە ، بەڵام لە ئاست بوژانەوەی ئابوورییدا بیرۆکەی لیبرالیزم پیادە دەکەن. لەوێدا تاکەکەس دەتوانێ لە کێبەرکێ و کاری ئابوورییدا ئازاد بێت. واتا جیاوازی توانای تاکەکەسەکان نابێتە کێشەی کۆلێکتیڤ. بەلای سۆشیال دێمۆکراتەکانەوە تاکەکەس لە رووی گەشەی ئابوورییەوە دەتوانێ لە دەرەوەی کۆلێکتیڤدا گەشە بکا، کە ئەمەش زیاتر دیدێکی لیبرالییە تا مارکسیزم.

بەڵام چەپڕۆی کوردی بە دەربڕینێکی سادە، بە حیزب و تاکەکەسی رووناکبیرەوە، هەڵگری ستالینزمە. بۆیە بە گشتیی بە روانگەی حیزب و رووناکبیری کوردیی سەر بە چەپ گەر لاینگیری نەبیت، ئەوە دەبیە دوژمنی، ئەمەش دیدێکی سەرکوتکەرانەیە و نیو سەدە پانتایی سیاسی و رۆشنبیریی کوردی گۆشکرد. بۆیە لە جیهانی سیاسی و رۆشنبیریی کوردییدا هەموو جیاوازییەک مانای دژ وەردەگرێت. وێڕای ئەمەش دوای هەرەسی بلۆکی سۆڤیەت چەپڕۆیی کوردی، لە جیاتی چاکسازی خۆی، زیاتر بەرەو گروپێکی داخراوی فۆندمێنتال رۆیشت.

روانگە بنەڕەتییەکانی راستڕۆیی-کۆنپارێزی

کۆنسێرڤاتیزم یان کۆنپارێزی واتای پاراستن یان هێشتنەوە

دەگەیەنێت. ئەدمۆن بورکی ئینگلیز بوو کە ناسراوترین هەڵگری ئەو بیرۆکەیە. ئەو پیاوە دژی روانگەکانی شۆڕشی فەرەنسی بوو. لە ساڵی 1790 بۆرک پێی لەسەر دابونەریتی کۆنی فەرەنسی داگرت. بورک پێی وابوو خوا و پاشا بڕیاریان داواە کە مرۆڤەکان دەبێ ببنە خاوەنی دەوڵەت.

لە روانگەی کۆنپارێزەکانەوە ئەرکی سەرەکی مرۆڤ نواندنی دڵسۆزیە بەرانبەر بە دەوڵەت، دەبێ دەوڵەت بە هی خۆی بزانێت. بۆیە ئەوان دەوڵەت بە خودی جەستەی مرۆڤ دەچووێنن. چونکە لەو دەوڵەتەدا هەر کەسە و ئەرکێکی تایبەتی خۆی هەیە. لە رژێمێکی کۆنپارێزدا هەبوونی هەرارکیەکی کۆمەڵایەتی، گرینگی خۆی هەیە. لەوێدا توێژێک لە کۆمەڵ دەبێ باڵادەست بێت. هاوکاتیش کڵێسە رۆڵێکی گرینگ دەبینێ لە فێرکردنی چاکەدا. بۆیە لە سیستەمی کۆنپارێزدا، هەروەک دەبینین کە کڵێسە لە ئەمریکادا رۆڵی پشتیوانی دەوڵەت و حیزبی کۆماری دەگێڕێت.
بە شێوەیەکی گشتیی دیدی کۆنپارێزی نوێ، لە پرۆسەی حوکمدا: جەخت لەسەر بەردەوامی، نەگۆڕی دابونەریت، سیستەمی دادوەری، مولکایەتی، تاکایەتی و گروپ لە بەرانبەر دەسەڵاتدا دەکاتەوە.

بە ڕای ئەو کۆنپارێزە نوێیەوە کە حوکمڕانی سیاسی دەبێت بە باشی پابەند بێ بە دادوەری گشتییەوە، وەک ئەوەی کە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا پەیڕەو دەکرێ. لەو سیستەمەدا دادگای باڵا دەتوانێت بڕیاری سیاسی هەڵوەشێنێتەوە، لەوێدا گەر دادگای باڵا بزانێت ئەو بڕیارە لەگەڵ دادوەری ناکۆکە دەتوانێت رەتیبکاتەوە. بۆیە لە ئەمریکادا دادگای باڵا بە جێگرییەکی لەباری پاشایەتی دادەنرێت. زۆرێک پێیان وایە ئەو جۆرە دادگایە، وەک هێمایەک لە جێگەی پاشا رۆڵی یەکگرتنی نەتەوە دەگێڕێت. هاوکاتیش خێزان بەلای کۆنپارێزەکانەوە پێکهێنەری بنەمای کۆمەڵگایە. بازاری ئابووری لە سیستەمی کۆنپارێزیدا بەربەرەکانێی دەستێوەردانی دەوڵەت دەکات، کە ئەمەش بوژانەوەی دەوڵەت. دواجار لە روانگەی کۆنپارێزەکانەوە لە کۆمەڵگادا هیچ هاوئاهەنگیەکی نموونەیی یان دادپەروەرانەی رەها لە گۆڕێدا نییە. ئامانجی سیاسی کۆنپارێزەکان زەمینە خۆشکردنی ژیانی هاووڵاتییانە، نەک بێگەرد کردنی ژیان.

بۆیە ئەوان یەکاسانی و پاکی بە مەحاڵ دەبینن. بەڵام لای کۆنپارێز، نەتەوە کاکڵەی کۆمەڵە. لێرەوە بەرگری کردن لە نەتەوە دەکەوێتە پێش هەموو شتێک، هەروەک ئەو دیدە لە ئاخاوتنەکانی جۆرج بوش و حیزبەی بە راشکاوی بەرجەستە دەکرێتەوە. بۆیە تەواوی کۆنپارێز-

راستڕۆیە‌کان لەسەر ئەوە سوورن کە دەبێ بەرگرییەکی سەربازی تۆکمە و گەورە هەبێت تا بتوانێت کۆمەڵگە یان دەوڵەتی نەتەوەیی بپارێزێت. ئەمەش لە دەسەڵاتی ئەمریکای ئەمڕۆدا بەرچاوە.

چەپڕۆیی و قەدەری خەونی کورد

هەر لە ناوەڕاستی سەتەی بیستەوە، یان زیاتر لە حەفتایەکانەوە، چەپڕۆیی یان سۆسیالیزم دەبێتە ئاینێک کورد بە خۆیەوە سەرمەست دەکا. سۆسیالیزم وەک سەرچاوەی هێزێکی باڵادەست، کە گوایە رزگاریکاری گەلانی بندەستە و بە گشتییش کێشەی چەوساندنەوەی چینی هەژار و کرێکار جەغتدەکاتەوە، دەبێتە بزوێنەری روحی کورد. دواجار ئەو ئایدۆلۆژییە وەک هێزێکی مێتافیزیکی سڕکار، توانی ویستی ناوەکی کورد فەرامۆشبکا و خەونی خۆی بداتە دەست قەدەرێکی دەرەکی. ئەمەش هەر تەنیا کێشەیەک نەبوو کە کورد دەرگیری بێت، بەڵکو زۆرینەی بزاڤی سیاسی و رۆشنبیریی وڵاتانی ئەفریکا و لاتین ئەمریکا و دونیای ئیسلامی بوون بە وابەستەی بلۆکی سۆسیالیزم. بەڵام رەنگە ئەو ئایدۆلۆژییە چەپڕۆییە لە هەر ناوچەیەک، بە گوێرەی پێکهاتی کولتووری و کۆمەڵایەتی ناوچەکان، رەنگی خۆی وەرگرتبێت. بەڵام لە رۆژهەڵات بە گشتیی و لە کوردستاندا بە تایبەتی، جێگەی بڕوا و ئایینی ئیسلامی گرتەوە، یان لەسەر ئەو روانگەیەکی خورافی قاڵبڕێژ بوو.

چونکە دۆخی هەژاری و رێژەی زۆری نەخوێندەواری لە جیهانی ئیسلامی و کوردیدا بە تایبەتی، زەمینە خۆشکەری ئەو ئایدۆلۆژیە بوو. قسەگەلێکی وەک: یەکسانی، برایەتی و پەسندانی چینی هەژار، زیاتر لە ئاوازی خوتبەی ئایینی نزیکە تا واقیعیەتی ژیان و چارەسەرییە کۆنکرێتەکان. بە کورتی پێکهات و بونیاتی ئابووری و ئاگایی سیاسی کۆمەڵگەی کورد لە هەموو بەشەکانی جەستەی کوردستاندا، جێگەی ئیسلامی گرتەوە، کە وەک هێزێکی قەدەرهەڵگر،خەونەکانی خۆی بۆ مەیسەر دەکا.

هەر بۆیە سەرچاوەی سۆسیالیزم بۆ تەواوی بزاڤی کورد بوو بە ئامانجی کۆتایی. رەنگە جێگەی ئاماژە بێ، کە لە ژێر کایەی ئەو ئایدۆلۆژییە ئۆتۆپیەدا، مرۆی سیاسی و رووناکبیریی کوردی دەبوو گیانفیداکار بێت. واتا خاسڵەتی خۆبەختکردن و فەرامۆشکردنی خود و بەرژەوەندییەکانی خۆی…هتد، بوو بە وێنای ئیدیالی مرۆی سیاسەتمەدار و رووناکبیریی بەڕاستی.
لە سەرمەستی ئەو ئایدیۆلۆژییەدا نەوەی حەفتا و نیوەی هەشتایەکانی

کورد، بە پێچەوانەی نەوەی دوای هەرەسی بلۆکی چەپڕۆیی، هەموو خەونە تایبەتییەکانی کرد بە قوربانی خەباتی چەکداری و ونبوون لە چاوەڕوانییە خەیاڵییەکان. هاوکاتیش لە هەر چوار لەتی کوردستاندا، کوردی کۆمۆنیست لە عەرەب و فارس و تورک زێدەتر سەرگەرم بوو بە برایەتی و نێونەتەوەیی و پاراستنی چوارچێوەی ئەو وڵاتە داگیرکەرانەوێ، بۆ ئەوەی لە رەهەندەکانی ئەو بانگەشانە بە ئاگا بێت. هەر بۆیە بەشێکی فرەی کورد لەبەر ئەو سەرمەستییە، تا ئەمڕۆش بێبەرییە لە زمان و مێژوو و کولتووری کوردی، گوایە ئەوە پاشکەوتنخوازی و نەتەوەپەرستییە، کەچی نەتەوەی باڵادەست ئەو روحە سافیلەکەیەی پێ کرد لە روحی شۆڤینییەیەتی خۆیەوە.

بۆ نموونە تا ئەمڕۆش حیزبی شیوعی سوریا، کە لەوێدا لە هەموو مافێک بێبەشە، کەچی کورد چاڵاکترین توێژی هێزی ئەو حیزبەیە. بۆیە تا ئێستاش ئەو حیزبە بەرانبەر بە کورد یەکێکە لە شۆڤینترین حیزبە چەپڕەوەکانی ئەو ناوچەیە. هەڵوێستی ئەو حیزبە لە سەرهەڵدانی کوردی ئەو بەشە، تەنانەت لە حیزبی بەعسی دەسەڵاتدار شۆڤینتر بوو. قەدەری باکووری کوردستان هەمان وێنەی لەتەکانی کوردستانی بە خۆیەوە بینییەوە.
وێڕای ئەمەش، لە ئێراندا، تەواوی چەپڕۆکان، تا ئەمڕۆش، بە ئایدیۆلۆژی شۆڤینینانەی ئێرانی جڵەوی کوردی گرتووە.

جێگەی سەرنجە، لە روانگەی وێنای کۆمۆنیستی خۆبەختکار، لە برادارێکی کۆمەڵەی ئێرانم بیست، کاتێ مانسوور حیکمەت لە دەرەوە چوو بوو بۆ کوردستان، پێتینە کرێکاری و شێوەی جل و بەرگەکەی، ئەندامانی کوردی حیزبی کۆمەڵەی شاگەشکە و بووراند بێوە. بەلای ئەوانەوە مەسنوور وەک فارسێک کە لە ئەورووپا ژیانوە، چۆن وا سادە و ساکارە! واتا مەنسوور وەک ئەکتەرێکی خەباتگێڕ و کۆمۆنیست دەبێتە باوکێکی روحی مرۆی کورد.

لێرەوە دەبینین، خەونی کورد لە قۆناغی چەپڕۆییدا، قەدەرێکی دەرەکی، بەناوی نێونەتەوەیی و برایەتی و لە خۆ بووردوویی ئاوەز و گیانی سافیلکەی گۆشدەکا. ئەمەش بوو بە فەرامۆشکردنی ویستی کورد، دواجار ئەو تەرزە ئایدیۆلۆژییە بە گۆشەیەک لەو بەهەشتە میوانداری کوردی نەکرد، تاوەکو لە چاوەڕوانی ئەو خەونە شەکەتەیدا سەرفرازی بکا. بۆیە وێنای ئەو بەهەشتە، پاش کاڵبوونەوە و رمانی سۆڤیەت و هاتنی ئەمریکا، کە لای زۆرینەی هێزی سیاسی و رووناکبیری کورد، بە ئیمپریالیزم دادەنرا، بوو بە ئەو بەهەشتە بەڕاداندراوەی، کە ئێستا سەرگەرمی کردووین.

لێرەوە ئەوەمان بۆ دەردەکەوێ کە بزاڤی سیاسی کورد هەمیشە دەقی بەوە گرتووە، هەروەک بەخت ئەوەی کردبێت، کە قەدەری خەونەکەی، نووشست و تێکشکانەکانی لە هێزە دەرەکییەکان مارە بکات. هەر بۆیە لە ئاخافتن، یان زمان-گوتاری کوردیدا تەواوی کێشەکان دەخرێتە سەر شانی هۆکارە دەرەکییەکان. بە واتەیەکی تر، هەر لە پاش پەیمانی سیڤەر و لۆزانەوە، کە دوو پەیماننامەی دوای هەردوو شەڕی جیهانی بوو، بزاڤی کوردی بۆ دەستنیشانکردنی مافەکانی بێبەری بووە لە ویستی بڕیاری ناوەکی خۆی. هۆی خۆیەتی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ بنەمای ئەو بڕوادارییەی کە کورد کە بە شێوەیەکی خۆشباوەڕ، ئایدیۆلۆژی چەپڕۆیی و ویستی دەرکی پیادە دەکات، بۆ ئەوەی بۆ هێزە ناوەکییاکانی خۆی وەفادار بێت. لە ئاکامی ئەمەدا، کە ئێستاش چەپڕۆیی لە کن کوردە لیبرالیستە تازە بابەتەکانەوە وێنەی ئەزموونێکی دزێوی وەرگرتووە، لە جێگەی ئەوەدا، لیبرالیزم شوێنی ئەو پیرۆزییەی گرتەوە.
هەر بۆیە ئێستا بزاڤی کوردیی و دەمڕاستە رووناکبیرەکەی لە هەموو لەتەکانی کوردستاندا بە هەمان روانگەی چەپڕۆییەکەی پێشوویەوە، قەدەری خەونی کوردیان دە قەبەر لیبرالیزم و راستڕۆی ئەمریکای بۆش کردووە.

خەونی کورد لە چاوەڕوانی راستڕۆییدا

ئەگەر لەسەر ئاوازی ئەو گوتەیەی نیتشە: "خودا مرد"، ئێمەش بڵێین، چەپڕۆیی کوردی مرد. بەڵام راستڕۆی جێگەی ئەو خوایە چەپڕۆیەی کوردی گرتەوە کە خەونی کوردی بەدینەهێنا. لەم روانگەیەوە ئیتر هەر لە دوای مردنی خوای قەدەری کۆنینەی کورد: چەپڕییەوە، بە جۆرێک لە جۆرەکان، کۆی بزاڤی کوردی لە چاوەڕوانی ئەو خوایە بەناو کۆنپارێزی یان راستڕۆیە دایە، کە ئەمڕۆ بێ یان سبەی ئەمریکا ئەو خەونە سیاسییەی کوردمان بۆ دابین دەکات. هەڵبەت لە رووی ئایدیۆلۆژییەوە "راستڕۆیی" و "چەپڕۆیی" زۆر جیاوازیان لەگەڵ یەکتردا هەیە، بەڵام لە کن توێژی سیاسی و رووناکبیری ئەمڕۆی کوردیدا، ئەوەندی من بزانم، یەک واتەی وەرگرتوو.

وەک گوتمان بۆ نیو سەدە سۆڤیەتی گێرین بۆی مەیسەر نەکردین. کەواتە کورد تەنیا خودایەکانی گۆڕییەوە. ئەگەر لە دیدی نیتشە "خوا مراندن"، مەبەست لە گەڕانەوەی مرۆڤ بێ بۆ ویستی خۆی و پیادەکردنی هێز، کەچی بۆ کورد گەڕانە بە دوای هێز یان ئایدیۆلۆژییەکی تر کە لە دەرەوەی ویستی خۆی و هێزی ناوەکی خۆیەتی. دواجار ئیشی کورد خۆ فڕێدانە لە باوەشی خوایەکی مردووەوە بۆ باوەشی خوایەکی تازە؛ بە

پاڵەوانکردنی هێزی راستڕۆی ئەمریکا و فەرامۆشکردنی ئەزموونی تێکشکاوی چەپڕۆییە.
کێشەی کورد لە هەڵبژاردنی هێزە دەرەکییەکاندا هەمیشە کەژو هەوایەکی جیهانی لە پشتەوە بووە. گەر لە سەردەمی چەپڕۆییدا سۆسیالیزم و سۆڤیەت وێنای پشتیوانی گەلانی زۆرلێکراو و کۆلەواران بوو، ئێستا بە فرەبوونی بازاڕ و کاڵا و خودپەرستی و تاکگەرایی مرۆڤەکا،ن وێنەی مرۆڤی سەرکەوتووە…هتد.

ئەمڕۆ ماددە و بە سێنتەر بوونی خۆویستی مرۆڤ و هەودا بوون بە دوای کەل و پەل، دوا ئامانجی ژیانی کۆمەڵگەیەکانە. ئەو ماشێنەی کە بە ناوی بە جیهانیببوون-گۆلوبالیزم ژیان و روانگەکانی مرۆڤ دادەهێنێت، ئیتر نە بیرۆکەکان و نە خودی مرۆڤیش لە توانای نەماوە خاوەن بنەمایەکی دیاریکراو بن. ئاکامی ئەو دیاردەیەش شپرزە بوونی بونیاتی مرۆڤ و ژیانە، کە بە مەرجەکانی ئەو هەموو گۆڕانە راناگات. گەرچی رەنگە هێشتا ئەو ماشێنە بە ناو گۆلوبالیزمە بە تۆڕە لێکچڕژاوەکانی ناخی کۆمەڵگەی کوردی داگیر نەکرد بێت، بەڵام لە باری دەروونی، ئاگایی و خواستی پەیوەندییەکان توانیوویەتی مرۆی کوردیش بە مۆدەکانی و مەرجەکانی سەوداسەر بکات. لە ئاکامی ئەمەشدا تۆوی بونیاتێکی خودویستانەی لە کۆمەڵگای کوردیدا چاندووە، کە لە مەیلی کەرەسە و مۆدەو فۆرم پەرستی …هتد، دەسکەوتی ئابووریدا زەقدەبێتەوە. ئەو پرۆسە تازەیەش نەک هەر بڕیار لەسەر تاکی کوردی دەدات، بەڵکو بە کاریگەرییەکانی پێکهاتی کوردی کردووە بە خولیایەک بۆ بوونە ئامراز لە پێناوی تێر کردنی خود.
هەڵبەت لە روانگەی تیۆرییەوە لە نێوان بەجیهانیببوون و جیهانگیریدا جیاوازییەک هەیە، کە دەبێ بیری لێبکەیەنەوە: لەم نووسینەدا بەجیهانیبوون، دیاردەی باڵادەستی بازاڕ و لێکدانەوە نێگەتیڤەکان دەگرێتەوە. چونکە جیهانگیری-گۆلوبالتێت لە ئاستی تیۆریدا روانگە هزری کۆمەڵایەتی کولتورییەکان بە گشتیی دەگرێتەوە، لێرەوە گەر دوێنێ، لە ژێر کاریگەری چەپڕۆییدا کورد دوور لە ویستی خود و خولیای کەرەسە خۆی بە گیانێکی بە کۆمەڵی مرۆی ئیدیالی پەرەوەردە دەکرد، کەچی ئەمڕۆ بە پێچەوانەوە، خود و بەرژەوەندی، بگرە لە کاری سیاسیشدا، بۆتە ئایدیال و پاڵەوانی مرۆی کورد. بە واتایەکی تر، گەر دوێنێ کورد سەرقاڵ بووبێ بە چاڵاکی سیاسی و رۆشنبیریی، وەک ئەرکێکی نەتەوەیی و ئەخلاقی…هتد، کەچی ئەمڕۆ توێژی سیاسی و رووناکبیریی کوردی، لە پێناو بە سێنتەر کردنی خود و خواستە دەسەڵاتخوازەکەی، حەوداڵە بە دوای خۆ گونجاندن لەگەڵ دەسەڵاتی خاوەن ماددە و هێزی باودا.

دواجار خەمی ئەمڕۆی توێژەکان، بە سیاسی، رووناکبیرەوە، بە دەراوێتەکردنی دەگمەنێک لەو توێژانە ، بۆ نموونە، بۆ لاوی کوردی تازە بابەت، “پەڵەوان”ی لەوەدا دەبینێتەوە کە ببێتە گۆرانیبێژێکی مەیلە و ئەوروپی و لە “کلیپ”ێکدا، وەک گۆرانیبێژە رۆژئاواییەکان، بە وێنەی ئۆتۆمبیل و کیژێکی قژکاڵەوە، یان بە ئاوازی لەنجە و لاری کچە گۆرانینێژە pop و Rock ەکان لە شاشەی تەلەڤیزیۆن پیشانبدرێ، تاکو کیژ و کوڕی کورد لە ناوەوە و دەرەوەدا بە خۆیەوە سەر سام بکات. هاوکاتیش لە ئاستی کۆمەڵدا، ئۆتۆمبیل و تەلەفۆن مۆبایل و خانوو؛ دەسکەوتە فۆرمالیتێیەکان، ئاواتی سەرەکی مرۆی کوردی پێکدەهێنێت. بە کورتی، بە واتەی مرۆی کورد، گەر دوا مۆدێلی ماشێنت لە ژێر نەبێ کەس بە “پیاو”ت دانانێت.

ئەمڕۆ کەسێکی رووناکبیر و لێزان لە کن کورددا، پایەی تێگەیشتن نییە لە ئاستی زانین و ئاوەز؛ چالاک بوون لە بوارێکی سیاسی کۆمەڵایەتی، سیاسی و رۆشنبیریی، وێنای کەسی سەرکەتوو نییە، بەڵکو دەوڵەمەندی و ئامانجی خود کردنە نێوەند و موڵکداریی تایبەتی، یان خەمی رووناکبیری زار قەڵەباڵعی ئەمڕۆی کورد، دەرکەوتن و جێگە خۆشکردنە لە کەناڵ و نێوەندە گەورەکانی دەسەڵات…هتد. بە واتەیەکی تر، لە روانگەی ئەو پشتینە جیهانگیریی و “بوش”گەراییەی کە پێشتر ئاماژەم بۆ کرد، زاراوە سیلاک بووەکانی وەک ئازادی تاکەکەس، دیمۆکراتی، کۆمەڵگەی مەدەنی، فێمێنیزم و قسەگەلێکی لەم تەرزانە بێتە رێگەخۆشکەر بۆ هەموو مەیل و کردەیەکی ناڕەوا.

ئەمەش سەرەتای کولتوور و نەریتێکە کە بوودەڵەیی و کولتوری جەڵەبی، یان گەڵەلاوژەی خودویستی لە پشتەوەیە، نەک وەرچەرخان و گەشەی ئاوەز و مەعریفە. بەرهەمی ئەو مۆدە بە جیهانیببوونە و “لیبرالیزم”گرییە نوێباوەی کورد، بەهای فەرامۆشکردنی ویستی سەربەخۆیی و بە پەڕاوێزکردن، یان بە کەرەسە و فۆرمکردنی “خەونی کورد” ە، نەک گۆڕانێکی بونیادی لە ئەزموونی تاڵی کوردیدا. ئەو دیاردە نوێباوەی کورد بە بیانێی ئەوەی کە دونیا گۆڕاوە، یان گوایە “سەردەمی گۆلوبال، تاکگەرایی، نەمانی خەونی دەوڵەتی کوردی و… هتد، بۆیە دەبێ کوردیش واز لە داوای خەبات بۆ خەونی کورد بێنێت و خەریکی گووتنەوەی ئەو دەستەواژە و قسەگەلە بێت کە ماشێنی بەجیهانیبوون و بازاڕی سەرمایەداری و لیبرالیزمی نوێ بە رەواجی کردووە. بەهەمەحاڵ.

بەڵام ئەگەر ئەو روانگەیە بەرهەمی لیبرالیزم و کۆنسێرڤەتیڤی نوێ بێت؛ پێستمۆدێرنیزم وەک بنەمایەکی هزر لە پشتەوەی بێت، کە

بەرهەمی کۆنتێکستی ئەو قۆناغە هەمەجۆرانەی ڕۆژئاوان. کەچی ئەو روانگە لەگەڵ ئامادە بوونی بەژن و باڵای سەربازەکانی ئەمریکا لە عێراقدا، لە هیکڵا پەنگدەداتەوە و روحی کورد لەگەل خۆیدا رادەپێچێت، بۆ ئەوەی بوونی کورد لۆژیکێکی بۆ ئەو روانگە تازەیە هەبێت. لە کاتێکدا، ئەگەر ئەو روانگە تازانەی ئاماژەیان پێکرا، لە ئەوروپا بە لۆژیکی لیبرالیزمی نوێدا بناسرێن، کەچی جۆرج بۆش لە سەرچاوەیەکی مەسیحگەراییەوە پیادەی ئەو روانگە تازانە و سیاسەتی دەرەکیە دەکا. جێگەی سەرنجە، ئەو روانگە و مانایانە لای ئێمە دەبنە باو و مۆدەی دەڤۆکی، بۆ ئەوەی پرسیار بکەین، ئێمە لە کوێن و بەچی و چۆن لەگەڵ ئەو دیاردانە مامەڵە بکەین!
وێڕای ئەمانەش، لە بیرمان نەچێت پاش هاتنی هێزی ئەمریکا بۆ عێراق، هەموو بەهایە ئەخلاقی و ئایدۆلۆگی کۆنپارێزی بۆش، کە بۆرژوا و سەرمایەدارەکانی ئەمریکا بە خۆیەوە دەگرێتەوە، ئەمەش، بۆ ئەوەی ئێمە ئاگامان لێ بێت، ئەخلاقی خۆویستی بەخشی بە توێژی سیاسی و رووناکبیری کورد.

کەچی چەپڕەوی پێشووی کورد، چونکە روانگەی دژە مولکداری تاکەکەسی ئایدیالی بوو، ئەمەش روحێکی قوربانی و خود فەرامۆشکردن و وەهمی مرۆی ئایدیالی گۆشکرد. بۆیە کاری بە کۆمەڵی و گیانفیداکاریی و خۆبەختکردن لە پێناو کۆمەڵ…هتد، جێگەی پایەداری و نموونەی مرۆی چاکە بوو بۆ کورد. ئەمەش بوو بە وێنەیەک بۆ مرۆی سیاسی و رووناکبیر، کە پڕ بوو لە دووانەیی؛ بە رووکەش ئازادیخواز و خەباتگێڕ بوو، بە ناوەڕۆکیش هەڵپەرست و ساختە بوو. بەڵام دواجار ئەو رووکەشیە وێنای ئایدیالی بوو بۆ نموونەی مرۆی رووناکبیر و سیاسی. کەواتە خەونی کورد لە گیانی مەیلەو ئایدیالی و ئایینی بەرجەستە دەکرایەوە.

لێرەوە ئەرکی رووناکبیری جیاوازی کورد، گەڕانەوەیە بۆ ماڵی ڕۆشنبیریی کوردی بۆ ئەوەی بتوانێت سەرچاوەیەکی ڕۆشنبیریی کوردی دەستەبەر بکا بۆ خوێندنەوەی روانگە ڕۆشنبیرییەکانی “ئەویتر”. دەگمەنی ئەو زمانە جیاوازە لە پانتایی رووناکبیری کوردی ئەمڕۆدا، یەکێکە لەو کێشە ڕۆشنبیرییە خەمهێنەرەی ژیانی کورد. هەڵبەت هیچ کۆمەڵ و کولتوورێک بێ بوونی گەڕانەوەیەک بۆ سەرچاوەکانی خۆی ناتوانێ خاوەن گوتار و روانگەیەکی ڕۆشنبیریی، تونێکی تایبەتمەندی کوردی، خۆی بێت. لە ئاکامی فەرامۆشکردنی ئەو سەرچاوە ڕۆشنبیرییەی ئەمڕۆی کورد، پانتایی ڕۆشنبیریی کورد هەڵگری مێتود و روانگەیەکی نییە کە بتوانێ زمانی خوێندنەوە و هەڵوەشاندەوەیەک بۆ خودی خۆی

بەرهەم بێنێت. لە پانتای بڵاو كراوە پان و پۆڕەکانی کوردیدا ،دەستەواژە و تیۆرییەکان لە شێوازێکی بێ ئاراستە و بێ پرۆژە و بێ ئاکامگیری، ئاپۆڕە دەکرێن.

ئاکام و رامانێک بۆ گەڕان بەدوای سەرچاوەکانی کوردییەوە

هەڵبەت چەپڕۆیی لە نیو سەدەدا، نەک هەر خەونی کوردی رۆشن نەکردەوە، بەڵکو هەستی خۆ بە قوربانیدان و تاوانبار کردنی هێزی دەرکی کرد بە روانگەیەک بۆ کورد، بۆ ئەوەی سەبووری دۆڕانەکانی بداتەوە. ئاکامی ئەمەش بوو بە بنەمایەک کە ئەمڕۆ هێزی دەمڕاستی سیاسی و رووناکبیری کورد وێنای راستڕۆەی و “بوش”گەرایی بکات بە ئەو هێزە رزگارکەرەی خەونی کورد. لێرەوە ئەو گۆڕانە لە روانگەی کورد، گۆڕانێکی بونیاتیانەی نییە، بەڵکو گۆڕانێکە لە ئاستی فۆرم و ناوەکان؛ کۆنپارێزی و “بوش”گەرایی، جێگەی چەپڕەوەی و سۆڤیتگەرایی دەگرێتەوە؛ خودگەرایی و بەرژەوەندی تاکە دەسەڵاتدارەکان و ئامانجی ئابووری، لە جیاتی روانگەی بە کۆمەڵی و خۆ بە فیدا کردن و خود فەرامۆشکردن، دەبێتە ئایدیالی مرۆی کورد…هتد.

لە کاتێکدا گەر بیرۆکەی کۆنسێرڤەتیڤی، لە دوای کاڵبوونەوەی چەپڕۆیی کوردی هاتنی ئەمریکا، وەک روانگەی تازە دەبێتە مۆدەی کورد، کەچی ئەو کۆنسێرڤێتیڤە لە بیستەکانی سەتەی بیستەم، بە تایبەتی لە رۆژگاری دەسەڵاتی ئینگلیزەکان لە عێراقدا، وەک بیرۆکەیەکی خۆماڵی لە ئاستی رووناکبیریی و سیاسیدا چاڵاک بوو. لێرەوە دەکرێ ئاماژە بە توێژێک لە رووناکبیری کوردی بکەین، کە نەک هەر لە ئاستی چاڵاکی رۆشنبیریدا خەمخۆر، یان هەڵگری پرۆژەیەکی رۆشنبیریی سیاسی گۆڕانی بونیاتی کوردی بوون، بەڵکو لە ئاستی سیاسی و کۆمەڵاتیش ئامادە بوون. بیرۆکەی ئەو پانتاییە رۆشنبیریی و سیاسییە لە رەوتی “کۆمەڵەی سەربەخۆی کوردستان” بەرجەستە دەبێتەوە.

لەوێدا کۆمەڵێ رووناکبیری رەسەنی کوردی وەک: “حەمدی بەگ، جەمیل سائیب، موستەفا بەگی ساحێبقڕان، رەفیق حیلمی و چەندان رووناکبیری تر وێنای ئاگایی کورد بوون، یان دەکرێ بە میراتگری دەنگی خۆڕسکی شاعیری رۆح بەرزی حاجی قادری کویی بناسین. هاوکاتیش شۆڕشی شێخ سەعید و شێخ مەحموود و شێخ نەهری و بگرە سەرۆکی کۆماری مەهاباد، قازی موحەمەدی نەمر، دواجاریش بزاڤی “ژێکاف” لەم روانگە راستڕۆیەدا بەرجەستەدەبنەوە.

ئامانجی ئەو رووناکبیر و بزاڤە کوردیانە، لە روانگەی وشیار کردنەوە و دامەزراندنی رۆحیەتی کوردی رەسەن بوو، نەک وابەستە بوون بە روانگەیەکی دەرەکی و لاسیکردنەوە، کە ئێستا لە ئارادایە. بە بڕوای من، بۆ ئەوەی یادەوەری کوردی خاوەن ئاگاییەکی خۆی بێت، ئەرکی زمانی تازەی رووناکبیری کوردی ئەمڕۆ، خوێندنەوە و بەرهەمهێنانەوە و بەردەوامی ئەو سەرچاوە رۆشنبیرییە و سیاسیەی کوردیە. ئەمەش مانای دەرگا لەسەر خود داخستنی کورد نییە، بەڵکو ئامادە کردنی زمانی کوردی، ئاگاییەکی کوردیە لە جیهانی رۆشنبیرییدا. بە واتایەکی تر، بەشدار بوونی کوردیە بە گفتوگۆکردنی خودی خۆی لەگەڵ "ئەویتر"دا.

لە پانتایی رۆشنبیریی کوردیدا، ئەو دیاردەیە ئامادەیی هەیە. ئەمەش لە توێژێک لە رووناکبیری شەستەکان و حەفتایەکاندا راشکاوتر بەرجەستە دەبێتەوە، کە دەکرێ وەک بەردەوامیەک راڤەی بکەین. لێرەدا بە یادهێنانەوەی، ئەمین زەکی بەگ، مەسعوود محەمەد،عەلائەدین سجادی، شاکر فەتاح، دوا بەرهەمەکانی کەمال مەزهەر و چەندان نموونەی تر، دەکرێ بە سەرچاوەی رەسەنیتری جیهانبینی روانگە رۆشنبیریی و هزرییەکانی کورد بخوێنرێنەوە.

لە بەرهەمە رۆشنبیرییە هزرییەکانی ئەو رووناکبیرانەدا، مێژووی کورد و تایبەتمەندیی و جیاوازی و کێشەکانی بوونی کورد ئامادەییان هەیە، کە ئەمەش یەکێکە لە ئەرک و پرسیارەکانی تەواوی رووناکبیرە جیهانییەکان. لێرەدا دەبێ بزانین، تەواوی گفتوگۆیەکانی هزرڤان و فەیلەسوفی رۆژئاوا، خوێندنەوە و دامەزراندنەوەی مێژووی پانتاییە هزریی و رۆشنبیرییەکانی سەرچاوەکانی خۆیەتی. کەواتە بە واتەی نیتشە، گەر ئەرکی فەیلەسوفی تازە هاوێژانی ئەو رمە بێت کە فەیلەسوفانی پێشتر ئەنجامیان دابێت، ئەوە ئەرکی رووناکبیری تازەباوی جودا، ئەفراندن و دامەزراندنەوەی ئەو ئاراستە رۆشنبیرییە رەسەنەی کوردیە، کە بەرهەمی تێڕامانی ماڵی کوردیە. بەڵام ئەو روانینە رەسەنە لە جەم رووناکبیری باڵادەستی ئەمڕۆ و دوێنی کورد، یان بە واتای مەسعوود محەمەد، بۆ ئەو "رووناکبیرە زار قەڵەبالغە"ی ئێستای کورد، سەرچاوەکانی رۆشنبیریی کوردی لە مەعریفە بەدەرە و دەبێ فەرامۆشبکرێن.

بەهەمەحاڵ، جێگەی سەرنجە، هەر لەگەڵ زاڵبوونی بیرۆکەی چەپڕەوی و سۆسیالیزم، ئەو دیاردە رۆشنبیرییە رەسەنە، یان کۆنسێرڤەتیڤەی کورد، کە ئاماژەم پێکرد، بە مۆری "کۆنەپەرستی" و "نامۆدێرن"ی گۆشەگیرکران لە پانتایی رۆشنبیریی کوردیدا. ئەوەندە بەسە، بۆ

نموونە ئاماژە بە بەرهەمەکانی مەسعوود محەمەد بکەین، کە پڕ بایەخترین سەرچاوەی کوردین، کەچی ئەمڕۆ ئەو رووناکبیرە زار قەڵەبالغەی کوردی، نەک هەر نایناسێت، بەڵکو ئەو رووناکبیر دەسەڵاتە سیاسییەی ئەمڕۆ، وڕای ئەو هەموو " بۆنە" ، "فیستیڤاڵ" و "خەڵات" بەخشینە، کە بۆ مەبەست و ملکەچکردنی رووناکبیرە زار قەڵەباڵغەکان و پرسیارێکی بۆ نموودی رۆشنبیریی و کولتووری تەرخانی دەکەن، بە یادی نییە بوارێک بۆ بەرهەمە رێزدارەکانی ئەو تەرزە رووناکبیرەی کورد بڕەخسێنێ. لێرەوە هۆکاری ئەو فەرامۆشکارییە رۆشنبیریەی ئەو دەسەڵاتە سیاسی و رۆشنبیرییەی ئەمڕۆی کورد، بە تایبەتی لە باشووری کوردستاندا دەردەکەوێت، کە بە نیازی گەورەکردنی حیزبەکانییان رووناکبیر و کولتووری رووکەش قوتدەکەنەوە.

لێرەوە دەبێ بگەڕێینەوە لای رەفیق حیلمی، کە وەک نموونەی رووناکبیری وریا، لە یادداشتنامەکەیدا جەخت لەسەر خودویستی و ساویلکەیی کورد دەکاتەوە. بەڵام رەفیق حیلمی لە پێناوی خەونە کوردیەکەی لە کارەکەی دەردەکرێ و بۆ بەسەر بردنی ژیان "زێڕ و زیوی ژنەکەی دەفرۆشێت".

کەواتە ئەگەر ئەمڕۆ دەمڕاستی سیاسی و رۆشنبیریی کورد، بە هەموو خۆ بە جودا دانانەکانییەوە، بە بەرژەوەندخواز و گەندەڵ بناسرێنەوە، کەچی ئەو تەرزە رووناکبیرەی کە ناومان بردن، لە نموونەی ئیدیالی واقیعیدا بەرجەستە دەبنەوە.

دواجار بۆ ئەوەی ئارەستە مێژوویەکانی کورد لەو زمان و رەوانبێژی شپرزە باڵادەستەی کورد سەرەتای دابڕانێک بگرێتەبەر، ئەرکی رووناکبیر و سیاسەتمەداری کورد،راڤە کردن و پرسیارکرنە لە بونیاتی ئاوەزی کوردی و دامەزراندنەوەی سەرچاوە کۆنینەکانی ماڵی کوردیە.

زستانی 2004

STOCKHOLM-NESWED

تێبینی:

بۆ زیاتر زانین سەبارەت بە چەپڕۆیی راستڕۆی-کۆنپارێزی، کتێبی: رەیدار لاشۆن، گەلە ئایدیۆلۆژیای سیاسی هاوچەرخ، وەرگێڕانی بۆ کوردی، ئاسۆس کەمال، یارمەتیدەر بوو.

(*) ئەو وتارەی کاک فاروق رەفیق لە یەکێک لە ژمارەکانی مانگی 11ی 20044، لە هاووڵاتی بڵاو کراوەتەوە. لەوێدا چۆمسکی وێنای هزرڤانێکی ئەمریکی زێدە لە پێویست وەردەگرێت. هەڵبەت من نیازم

نییە ئاستی لایەنی زانستی زمانی چۆمسکی رەتبکەمەوە، بەڵام پێم وایە ئەو شێوازە بە ئەفسانەکردنە، جێگەی پرسیارە.
بۆ زیاتر زانیاری سەبارەت بە رووناکبیر و بیرۆکەی کۆنپارێزی خۆماڵی کوردی، کتێبی: رەفیق حیلمی، یادداشت هەرسێ بەرگ.
بۆ زیاتر ئاگاداری رەسنییەتی روانگە هزرییەکانی مەسعوود محەمەد بڕوانە: کتێبی، مرۆڤ و دەوروبەر، دوو بەرگ، کتێبی، لە پەرۆشییەکانی ژیان، حاجی قادری کۆیی، گەشتی ژیانم، چەپکێک لە گوڵزاری نالی و کتێبگەلی دیکەی وی.

[بۆ خوێندنەوەی ئەم بابەتە بە پیدیئێف کلیکی ئێرە بکەن ....]

لە یادی راپەڕینەوە بۆ کۆستی ٧٤ی ئێزدیی ... هەندرێن

ئەوەی کە ئێستا لە شنگال و کۆی تەنگژەکانی تر کە روویان داوە و روودەدەن، کۆمەڵگە لێی بەرپرسیارە، چونکە کاتێک ئاکاری زۆرینەی کۆمەڵگە سەتە دوای سەتە رەجەبی ئاسا (سەیری تەمسیلی رەجەبی کوردیی بکە نەک تورکیی)، واتە کەهەلی، بێئاگایی، گەلحۆیی و نەداریی، بێ دەستی رەتاندنی قەدەرەوە بژیت، بۆیە شایەنی ئەوەیە، مەلای گەورە واتەنی: نەک هەر "قسمە بەندیی تورک و هەندێ خادمی عەجەم" بێت، بەڵکە شایەنی ئەوەیشە لەسەر ئەم زەوییەدا وەک بوونەوەرێکی دەمەر، گەمەپێکراو و "بێ قەدەر و قیمەت" بژیت.
لەوەش بەدتر، هێشتا برین و کۆڤانی کوردی ئێزدیی "رەسەن" بە دەستی قات و قڕکردنی داعشەوە هەتوان و ساڕێژ نەبووە، کەچی بە دەم یادی راپەڕینەوە، دەکەوێتە بەر بوغزی "کوردی ناڕەسەن"ەوە.
لەناو ئەو هەرا و هەریای شەڕی داعش و پشتگیرییکردنی ئەمەریکا لە ماسوولکەی کوردایەتییەوە گەرەکە کوردی نەدار و بەیەک نەیار بیزانن، بەدەر لە هوشیارییەکی خێڵەکیی نەتەوەیی لە کن زۆرینەی هاووڵاتیی ناسیۆنالیزمی کوردیی، کە لەوەدا یەکەتی کولتووریی لەگەڵ یەکەتی سیاسییدا ئاوێتە و ئاوێزانی یەکتر دەبن، کە ئەمەشە وا دەکات حیزب و نوێنەرە سیاسیی و رۆشنبیرییەکانی کورد بەرژەوەندیی نەتەوە بکەوێتە سەرووی هەموو بەرژەوەندییە خێڵەکیی،

حیزبیی و … تاد.

کەواتە پەیوەستە بە بیرکردنەوەیەک لە ئیرادە ددان بەوەدا بنێین، راپەڕینی ١٩٩١، وەک بەرهەمێک لە بەدارکردنەوەی ناسیۆنالیزمی کورد، نەک هەر نەیتوانی یەکێتی کولتووری لەگەڵ یەکێتی سیاسیی ئاوێتە و ئاوێزان بکات، بەڵکە ئەو لێکدابڕانە ناوەکییەی کوردی پەرتەوازە و پەرێشانتر کرد. ئاکامی ئەمەش، بوونی دوو ئیدارەیی لە کوردستان و ئەو تەنگژە قەبانەن کە هەر لە دوای راپەڕینەوە تا هەنووکە کۆمەڵگە و حیزبەکان تێیدا دەژین.

لەو روانگەیەوە، ئەگەر کۆمەڵگەی کوردستان و هێزەکانی لەو خەونە مەردەزمەییەی کە دوای راپەڕین تێیدا تەداماوە، بەدار نەبنەوە، نەک تشتێک بەناوی نەتەوە و نەتەوایەتیی نییە، بەڵکە هەر رەفتار و کردارێکی تر، نەک هەر لە نموونەی ئەوەی کە ئێستا لە دەقەری خانەسەر و کەرکووک دەگوزەرێ، بەڵکە بوونی دوو سێ ئیدارەیی زیاتر لە بیست ساڵ لە کوردستاندا، ئیفلیجکردنی حکومەتی هەڵبژێردراوی خەڵک، کە بە واتەی ژان ژاک رۆسۆیی، بەرهەمی ئیرادەی گشتیی نەتەوەیە، جەت و فەتی پەیوەندنی حیزبە کوردییەکان بە دەوڵەتە نەیارەکانی گەلی کورد، ئێران و تورکیا، خیانەتکردنە دەرهەق بە ئیرادەی نەتەوە. کەواتە راپەڕین یادکردنەوەی گەرەک نییە، بەڵکە بەدارکردنەوەی بیرکردنەوەی گەرەکە.

لێرەوە ئەگەر کۆمەڵگەیەک تەنە کولتووری شین و ڕۆڕۆ نەبێت، تێدەگات کە پیشهاتی خانەسەر رووداو نییە، بەڵکە ئاکامی ئەو ناهوشیارییە قووڵە و قەبەیەی کۆمەڵگە و غیابی گوتاری نیشتمانییە لە لایەن حیزبە کوردییەکانەوە، کە بەرهەمی هوشیارییەکی پەستخەڵکیی و پووش و پاوانن.
ئاخر ئەگەر کۆمەڵگەیەک هوشیار و هەراش بێت، دەبێت تێبگات ئەوەی کە روویدا و روودەدا، ئاکامی ئەو ململانەی و بوغزانەیە کە چەندین ساڵە لە نێوان حیزبە کوردییەکاندا لە ئارادان، بۆیە ناژیربێژیی (لۆژیک)ییە ئەگەر ئەو هەموو ناکۆکییانەی نێوان حیزب و تاقمەکانی کورد نەگەن بە تەقینەوەی جەرا و جەر و خەخەرییە. بۆیە ئەگەر ئەو خەڵکە هوشیار و هەراش بن، گەرەکە بەر لەوەی ئەو ململانەیانە بەو ئاکامە رەشانە بگەن گەرەکە پیشتر لە بری شین و واوەیلای دوای رووداوەکان، بە کردار و ئاکارە هوشیارییەکانییەوە رێگە لەو دەخە بگرن. کەواتە ئەوەی کە پێشهات و لە داهاتووشدا پێشدێن، دەرکەوتەی دەخی بیرکردنەوەی کۆمەڵگەن.
بەهەمە حاڵ، بەزمی قەدەری کورد لەوە و لەویتریش ئاڵۆزترە، لە

لێرەدا بۆ ئەوەی لەوەی کە ئێستا لە هەناوی ه□مساوی کورد دەکوڵێ تێبگەین، گەرەکە بگەڕێینەوە بۆ ئەو شیعرە بڕەندە و رەوا نەی مەلای گەورەی کۆیێ، کە نزیک سەتەیەک بەر لە هەنووکە دەبێژێ:

“ئێوە “أحقر الناس” ن ئیمڕۆ لە بەینی ئوم______□م
قسمێ بەندیی تورکن هێندی خادمی عەجەم
ئێوەن بێ قەدر و قیمەت و بێ عەسکەر و بێ عەلەم
بێ تاج و تەخت و دەوڵەت ژێردەستی کوللی عال___□م
چینکەنان خۆری خەڵکی لەسەر موڵك و ماڵی خۆت
خاک______ت هەموو مەعدەنە خۆت فەقیر و ڕووت و قوت
تاکەی وەکو گاجووتی لەبن نی__________ری زیلل________ەتی
سەد حەیف و سەد مەخابن لای خۆت ئەتۆش میللەتی”

٢٠١٧.٣.٥

کتێبێک بۆ پێشوازیکردن لە ژاک لاکان … هەندرێن

ناساندنی تیۆریی دەروونشیکاریی لاکان بۆ خوێنەری نائاشنای کورد بە بەرهەم و پاشخانی هزری ئەو، کارێکی ئاسان نییە، چونکە وەک دەزانرێت، هێشتا لە ناوەندی رۆشنبیریی و ئەکادیمیی کوردستاندا نەک هەر بەرهەمەکانی لاکان خۆی نائاشنان، بەڵکە پاشخانی ئەو رۆژگارە کولتوورییەی فەڕەنسا و رۆژئاواش کە لاکان و دەروونشیکاریی تێیدا سەریانهەڵدا، بە پووختی بە زمانی کوردیی نەخوێنراو□ت□وە.

کاتێک لە حەفتایەکانی سەتەی رابردوو لە زانستگەدا بابه□ت□کانی وەک مێژووی ئەدەب و مێژووی هونەر کران بە زانستی ئەدەب و زانستی هونەر، بابەتی تیۆریش با□خدارتر بوو. هەروەک لە حەفتایەکانیشدا مارکسیزم وەک تیۆری□کی باڵا سەیر دەکرا. لە هەشتایەکانیشدا کە مارکسیزم وەک تیۆری□کی بەسەرچوو دەبینرا، دەروونشیکاریی وەک تیۆری□کی سەرنجڕاکێش ئەو بوارە چۆلەی مارکسیزمی گرتەوە. بەمجۆرە لە پاڵ فرۆیددا ژاک لاکان بوو بە با□خدارترین سەرچاوەی تێۆریی.
بە هەڕمێنبوونی روانگەکانی لاکان لەو دۆخەدا، بۆ پەیوەندی لاکان بە

بونیادخوازیی و لیوس ئالتوسێری مارکسیی و کلاود لیڤی شتراوسەوە هەبوو. هاوکاتیش دەروونشیکاری، بە ڕەگەی قوتابخانەی فرانکفۆرتەوە، جۆرە مەدلەکی لە مارکسیزم و دەروونشیکاری دروستکرد. لاکان سێ لایەنی باشی هەبوو: خوێندنەوەی نووسینەکانی سەخت بوون، بۆیە خوێندنەوەی بابەتەکانی ڕۆشنبیرییەکی باشی گەرەک بوو. جەختکردنەوەی ئەو لەسەر زمان و بایەخی سیمبوول، کە دیارە ئەمەش بە ڕووناکبیران جێگەی سەرنج بوو. دواجاریش تێزەکانی ئەو هێدی هێدی بوو بە دەروازەیەک بۆ چەمکی "مەیل"، "ئەویتر" و … تاد، کە پاشان ئەو چەمکانە لای فەیلەسووفانی فەرەنسیی وەک ژیل دەلوز، لیۆتار و … ئەوانی دیکە، بوون بە سەرچاوەی تیۆرییەکانیان.

هەڵبەت ژاک لاکان ئەو دەروونناسەیە کە هەڵگری گەلێک خوێندنەوەی تیۆرییە، بەڵام ئەوەی جێگەی سەرنجە، ئەو شێوازە زمانییەی لاکانە لە تێگەیشتنی جیهان. لاکان وەک زمانێک لە جیهان دەپەیڤێت. بە ڕای لاکان، ئێمە هەر لەگەڵ لەدایکبوونمانەوە، لەناو ڕاڕەوی زماندا جێنشینین، ئەمەش مانای وایە کە ئەوە ئێمە نین کە زمان دادەهێنین، بەڵکە ئەوە زمانە ئێمە دادەهێنێت.
وەک لاکان دەیگوت، مرۆڤ وا دەزانێت کە ئێمە خۆمان فێری ئاخافتن دەکەین و بڕیاریش لەسەر ئەوە دەدەین کە چۆن قسە بکەین و چیش بڵێین. لە ڕاستییەکەی ئەوە زمانە کە ڕێنیشاندەری بەها، هزر و نەریتەکانمان دەکات، کە ئەمەش بە گوێرەی ئەو دەخەی کە تێیدا لە دایکبووین، لەگەڵ خۆماندا دەیانهێنینە ژیانمانەوە.

تێگەیشتنی ئەو بۆ زمان بەوە دەناسرێتەوە کە "نائاگایی وەک زمان بونیاتنراوە".

بۆیە لاکان هەمیشە بەرەو زمان دەگەڕێتەوە. وەک دەروونشیکارێک هەمیشە چەمکی ئەوانیدیکەی وەردەگرت و مانای خۆیشی بەو چەمکانە دەبەخشی.
کاتێک لاکان لە ئەمەریکادا سەمینارێکی هاوبەشی لەگەڵ نوام چۆمسکی پێشکەش کرد، لەوێدا لاکان گوتی، من بە مێشکم بیرم نەکردۆوە، بەڵکە بە پێیەکانم، کە ئەو قسەیەی لاکان وای لە ئەمەریکییەکان کرد کە وەک شێت سەیری بکەن.
خوێنەر دەتوانێت ئەو دیدەی لاکان بۆ زمان لە بەشێکی ئەم کتێبەدا بخوێنێتەوە، کە لەوێدا لاکان بە ڕەگەی سۆسێر، یاکەبسەن، بونیادخوازیی، "نامەی دزراوی" ئالان پۆ و … تاد، بە وردی ئەو تێگەیشتنەی خۆی بۆ زمان شیدەکاتەوە.
لاکان، وەک هەر نووسەر و ڕووناکبیرەکانی تری فەرەنسیی، کاتێک لە

پاریس لە حەفتایەکاندا سەمینارەکانی پێشکەش دەکرد، هەموو چین و توێژەکان، لە خوێندکارەوە بیگرە تا دەگاتە رووناکبیرە ناسراوە فەڕەنسییەکان، گوێیان بۆ دەگرت.
بەمجۆرە لاکان بە رێگەی ئەو سەمینارە ناسراوانەوە ناوەندی رۆشنبیریی فەڕەنسیی تەنییەوە، دواجار توانی زۆرێک لە رووناکبیرەکانی پاریس لە دەوری خۆیەوە کۆبکاتەوە، بەمەش تێگەیشتنێکی تایبەت بە خۆی لە دەروونشیکاریی کە بە “ئۆبژەی نەردراو” ناودەرکرد، بسازێنێت.
تیۆرییەکانی لاکان هەڵگری جۆرێک لە بزێوی، شیعریی و هاوکاتیش لاساریین ، بۆیە تێگەیشتن لێیان ئاسان نییە.

لاکان هەر تەنێ نووسەر و دەروونناسێکی ناسراوی شەست و حەفتایەکانی فەڕەنسیی نەبوو، بەڵکە لە نەخۆشخانەی دەروونیی ” Sainte Anne”، دکتۆرێکی دروونشیکاریش بوو.
هەر بۆیە رەنگە بە هۆی ئاڵۆزی زمانەکەیەوە بێت، کە لاکان دوای ماوەیەکی زۆر توانی لە دەرەوەی فەڕەنسادا ناسراو بێت، بەڵام لە هەشتا و نەوەتەکانی سەدەی بیستدا بوو بە جێگەی سەرنجی رووناکبیرانی رۆژئاوا. بەمجۆرە زوو لە ناوەندی رووناکبیراندا کاریگەری سازاند. ئەوەتا لە کوردستاندا لاکان نەک هەر لە بەشی دەروونناسی زانستگەکاندا ناخوێنرێت، بەڵکە قوتابیانی دەروونناسیش تاک و تەرا نەبێت نایناسن، بەڵام لەو یەک دوو ساڵەدا تەنێ چەند نووسەرێکی کورد نەبێ قسەیان لەسەر کردووە، ئەو چەند نووسەر و خوێنەرەش راستەخۆ لاکانیان نەناسی، بەڵکە بە هۆی کاریگەری فەیلەسووفی بەلکانی، ژیژاک بوو.

هەر بۆیە لێرەوە ئەوم کارەی غەریبە حوسێن، کە دەرچووی بەشی دەروونناسی زانستگەی سۆرانە، جێگەی دەست خۆشییە.
ئەو کتێبە وەرگێڕدراوەی خاتووو غەریبە، وەک دەروازەیەکی بەسوود بۆ تێگەیشتن لە دەروونناسیی لاکان، دەکرێت ببێت بە سەرچاوەیەک بۆ نووسەر و دەروونناسانی کورد.
وەرگێڕ بە هۆی ئەوەی هەم دەرچووی دەروونناسین و هەمیش بە زانینەوە کاری لەگەڵ ئەم کتێبەدا کردووە، بۆیە وێڕای زمانێکی روون و چاکی وەرگێڕانەکە، پەراوێز و روونکردنەوەی چەمک و ناوەکانی ناو کتێبەکەش، هاوکارییەکی باشی زمانی ئاڵۆزی تیۆرییەکانی لاکانی کردووە کە خوێنەر بتوانێت، وێڕای تێگەیشتن لە جیهانی لاکان، چێژ لە ئاڵۆزییەکانیش وەربگرێت.

بۆب دیلان: ئەزموونێک لە شیعری گوێ ... هەندرێن

تێنگەیشتنی موفەکیرانی کورد لە بەخشینی خەڵاتی نۆبەلی ئەدەبیی ئەمساڵدا

راستت دەوێ، من وەک تەبیعەتێکی سروشتیی، حەز و حەوسەڵەی ئەوەم نییە قسە بکەم لەسەر زۆرێک لەو بەزمانەی کە رۆژانە یان دەمنادەم، وەک حیکایەتی مێشە یان وەک سکچوون، کە کەسیش لە هۆکاری بەکتریایەکانیان نازانە و نایشەوێ بزانێت، لە زار و زمانی حەشاماتی کوردییدا، دەگوترێنەوە و تووشییان دەبین. لە ئەمجارە ناچارم سەبارەت بە خەڵاتی نۆبەلی ئەمساڵ، هەرنا بۆ کەسانێک کە دەخوازن لەو ناوکەییە ئەدەبییەدا تێبگەن، بە ئاماژەگەلێک لە تێگەیشتنی دۆخی پۆستمۆدێرنیزمی ئەدەب و تێگەیشتن لە رای دەمڕاستی ئەکادیمیی سوێدیی، روونکردنەوەی خۆم دەربڕم.

وەک هەمیشە ئەمساڵیش نووسەری کورد خەریکی فەلسەفاندنی دۆخی ئەدەب، چاکە و بەدی بەخشینی خەڵاتی نۆبەلی ئەدەبییە بە بۆب دیلان (Bob Dylan)، کە شاعیر و سترانبێژێکی ڕۆک (rock) میوزیک و پۆپکولتووریی (popkultur)ێکی ناسراوی شەست و حەفتاکانی ئەمەریکییە. (بەینی خۆشمان بێت، دەڵێن لە ڕەچەڵەکدا کوردیشە. کەواتە دەبێت ئێستا خورشتی نووسەری کوردییش بە کوشتەی "بەجیهانبوونی ئەدەبی کوردیی" دابمرکێتەوە!)

لەوەش بترازێ، بەشێک لە نووسەر و بخوێنی کوردیی، لە نووسەری عەرەب و دونیایش زیاتر، خۆی لەسەر پێنەبەخشینی ئەو خەڵاتە بە ئەدۆنیسی شاعیری عەرەب، دەڵێنەتەوە و بەشێکیش داخ لەوە دەخۆن، کە دەبوو ئەمساڵ هەندێ ڕۆماننووس ئەو خەڵاتە وەربگرن. کەی ئەو قسانە، هی مێشکی کورد نین، بەڵکە وەک هەمیشە لاساییکردنەوەی رای نووسەرانی غەیرە کوردن. راستییەکەی نووسەری کورد، چونکە لە بیرکردنەوەی ئەو دامەزراوانە و واقیعی سیاسیی و کولتووری ئەورووپا و خۆیشی تێناگات، بۆیە سەبارەت بە هەموو رووداوە ئەدەبیی، سیاسیی و جڤاکییەکانەوە، قسەیەکی خۆیەکیی نییە.

بۆ ئەوەی قسەی خۆمان هەبێت، دەبێت دۆخی دونیا و خۆیشمان تێبگەین و هەرس بکەین، ئەوجار دەبین بە خاوەن بیرکردنەوە و هەڵوێستی خۆمان.

جێگەی سەرنجە، ماوەیەکە هەندی ڕۆشنبیریی کورد بووە بە ڕۆشنبیریی گوێ، تیڤیی و رادیۆ. بە واتەیەکی دیکە، خوێندنەوەی کتێبی ئەدەبیی و هزرییمان لە کوردستاندا لە ئاوابووندایە، کەچی نووسەری کورد پرسیار و بەرتەکێکی بە هۆکاری دیاردەی نەمانی کتێب و کولتووری خوێندنەوە نییە. کەچی وەک دەبینن، نووسەری کورد خەریکی ڕەخنەگرتنە لە ئەکادیمیای سوێد کە دەبوو ئەو خەڵاتە بە گۆرانیبێژێکی وەک بۆب دیلان نەدا، چونکە بۆب دیلان گۆرانیبێژە نەک نووسەر لە کاتێکدا دوای چەندین ڕۆژ لە ڕاگەیاندنی ئەو خەڵاتەش، بۆب دیلان، وەک ئەوەی ئاگایشی لە نەبێت، کاردانەوەیەکی بە ئەو خەڵاتە نییە. ئەمەش ڕەنگدانەوەی ناوەڕۆکی هۆنراوە و رووحی ئەنارشیی، یاخیبوونی بۆب دیلانە. بەڵام نووسەری کورد لەناو ئەو کەلەوارییەی کە خۆیی و کۆمەڵگەکەی تێیدا دەژین، وەک ئەوەی موختاری گوند بێت، خەریکی پێوەراندنی ئەدەب و نووسەرانە.

بەهەمەحاڵ، بۆ ئەوەی رای خۆمان هەبێت لەسەر چۆنییەتی ئەو خەڵاتە ئەدەبییە، گەرەکە بەر لە هەموو تشت، لە بیرکردنەوەی لێژنە و دەمڕاستی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبیی سوێدی تێبگەین. بۆ ئەوەش لەوان تێبگەین، گەرەکە بیزانین کە سکرتێری هەمیشەی ئێستای ئەکادیمیی سوێدی، سارا دانیوس (Sara Danius)، چۆن و بۆچی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبیی ئەمساڵییان بە گۆرانیبێژ بۆب دیلان بەخشیوە و وەجا بە کەمێک تێڕامانەوە بڕیاری خۆمان بدەین، نەک بە زانیارییەکی دروست، تەنێ بە قسەگەلێکی لە قتووکراو و حازر بەدەستەوە، بە گەترە بوعزێنین. ئێستا من هەوڵدەدەم بە گوێرەی تێگەیشتنی ئەکادیمیای سوێدی، بەخشینی خەڵاتی ئەمساڵ بە بۆب دیلان لێکبدەمەوە، کە مەرج نییە ئەو لێکدانەوەی من دوا راستییش بێت، لێ، بە گوێرەی بیرکردنەوەی مرۆڤ بە ئێستای ئەدەب و دونیا، بەدەریش نییە لە راستییەکی لۆژیکیی.

سارا دانیوس ئەوها لەسەر بۆب دیلان رادەگەیەنێت:

“خەڵاتی نۆبڵ بە بۆب دیلان دەبەخشرێت، کە دەربڕینێکی شیعریی نوێی لە نێو نەریتی گەورەی گۆرانی ئەمریکدا هێناوە”. سارا لە بەردەوامی قسەکانییدا جەخت دەکاتەوە، کە:

“بۆب دیلان لەناو نەریت (ترادیسیۆن)ی زمانی ئینگلیزییدا، لە Milton ە و Blakeەوە تا دەگاتە بە ئەوانیت، شاعیرێکی مەزنە. یەو شاعیرە

نەک هەر ترادیسیۆنی نووسراو بەرجەستە دەکاتەوە، بەڵکە ترادیسیۆنی ترادیسۆنی زارەکییش بەرجەستەدەکاتەوە، کە ئەمەش ئەو دەکا بە سەرنجڕاکێش،
چڕینە تۆمارکراوەکانی بە نێو تەواوی رێگەکەوە بەرەو بیبیل (کتێبی پیرۆزی مەسیحییەکان)، لەویشەوە بۆ ڤەرلین و ریمبۆ (رامبۆی شاعیر) تا دەگاتە سترانبێژە فۆلکلۆرییەکانی زنجیرە چیایەکانی (Appalacherna) و سترانی کۆنی بلوز (Deltablues) رەگئاژۆن…
بوب دیلان شانە یان خانەیەکی سەربەخۆیە کە خاشاکی خۆی دەخوا و تشتێکی نوێ لێ دەسازێنێت. ئەو خۆی بە دووبارە بەکارهێنانەوەی ترادیسیۆنەوە، خۆی دەدۆزێتەوە". دواجار سارا داینوس سەبارەت بە ئەزموونی هونەریی و شیعریی بۆب دیلان دەڵێ"هۆنراوەکانی ئەو شیعری گ□ن، مر□ق نابێت بە بێدەنگی بۆ خۆی بیانخوێنێتەوە. بەڵێ بیر لە هۆمیرۆس بکەوە کە بەر لە ٢٥٠٠ ساڵ شیعری گ□ی نووسی کە هەمیشە بە ئامێری میوزیک پیشکەشی دەکرد…"
ئەو گوتنانەی سەرەوە، پووختەی تێگەیشتنی ئەکادیمیای سوێدییە بۆ با□خی هونەریی و ئەدەبیی بۆب دیلان.

کەواتە لەو ناک□ی□وە ئەوەی گەرەکە بیڵێین ئەوەیە، کە ئەمڕۆ ئەدەب و هونەر بە گشتیی وەک ئەوەی لە مۆدێرنیزم، کە رەتدەکردەوەی نەریتی باو و داهێنانی نوێ یان قسەکردن بوو لە "داستانە مەزنەکان"، سەیر دەکرا، مانای نەماوەتەوە. ئەمڕۆ ئەدەب و هونەر و کولتوور لە روانگەی پۆستمۆدێرنیزمەوە دەخوێنرێتەوە. لەو دۆخە پۆستمۆدێرنەدا دونیای رۆژئاوا داهێنانی ئەدەبیی و هونەریی، بە مانایەکی سادە، لە کۆکردنەوەی کۆی رابردوو و ئێستادا دەبینێتەوە و هاوکاتیش سازاندنی خودە لەناو ناوکۆیی خودیی زمان، ئەدەب و هونەری خۆیەکیی و جیهاندا. بۆیە دەکرێ تێگەیشتنی پۆستمۆدێرنیی بۆ شێوازی ئەدەبیی و هونەری، لە چەند خاڵدا چڕ بکەینەوە، کە ئەگەر سەرنجبدەیت، ئەکادیمیای سوێدیی لەو تێگەیشتنەوە سەیری بۆب دیلان دەکا. ئەو خاڵانەش بریتین لە:
١/ مینیمالیزم: هونەرمەند و ئەدەبنووس لە دەقەکەی یان تابلۆ و سترانەکانیدا، کەمترین دەربڕین لە کەسایەتی خۆیدا نیشاندەدات، بە شێوەیەکی سادە دەنووسێ و تابلۆ دەکێشێتەوە و دەچڕێت.
٢/ مەسیمالیزم: نووسەری پۆستمۆدێرن بەرهەمەکەی بە ناڕێکخراوی، ئاسایی، وردەکارییەکی زۆرەوە دەنووسێت.
٣/ریالیزمی جادوویی: نووسەر رووداوەکان لە دەقەکەیدا بە سەختیی و ناواقیعی دەهۆنێتەوە. سەرنجبدە، گوایە رۆمانی ئێستای کوردیی، جادووییە.

٤/فیکشن، خەیاڵاندن: نووسەر دەقەکەی بە رووداو و بابەتی واقیعیی و خەیاڵیی تێکهەڵکێش دەکا، بە بێ ئەوەی ئاماژەش بەوە بکا کە کامە واقیعییە و کامەشیان خەیاڵییە.

٥/ هاوئاست بوون لەگەڵ خوێنەردا: نووسەر یان هونەرمەند هەمیشە بە شێوەیەکی راستەوخۆ بە خوێنەر و بینەر نهێنیی کەسایەتییان و وێنەکان ئاشکرا دەکا.

میتافیکشن (سەرووی خەیاڵ): نووسەر هەوڵدەدات وا لە خوێنەر بکا ئاگای لەو دەقە بێت کە دەیخوێنێتەوە.

ئینترتێکستوالیتێت: نووسەر چەندین دەقی تر، کۆن و نوێی بەر لە خۆی وەردەگرێت و دەقێکی نوێی لێ بەرهەمدەهێنێت، هەروەک ئەوەی کە ئاکادیمیای سوێدیی سەبارەت بە بۆب دیلان، ئاماژەی پێدەکات. بە خەت خەسڵەتەکانی تری ئەدەب و هونەری پۆستمۆدێرن، بژمێرە.

کەواتە ئەدەب و هونەر بە گشتیی، بۆ ئەوەی ئەفرێنەر یان تشتێکی نوێ دابهێنن، گەرەکە هەناسە و خۆراکی لە رەگی زمان، ناخی خاکی نەرتەکی خەیاڵکیدا وەربگرێت.

هەڵسەنگاندی شیعر و سترانەکانی بۆب دیلان، پەیوەندی بەو خەسڵەت و شێوازانەی هونەری پۆستمۆدێرنەوە هەیە، بۆیە خەڵاتەکەیان پێبەخشیوە، وێڕای پەیام و هەڵوێستە سیاسیی و جڤاکییە سەرکێشەکانی لە ستران و هۆنراوەکانی بۆب دیلاندا کە لەگەڵ روانگەی باوی سیاسیی هەنووکەی سیاسیی پۆستمۆدێرنیتە هاوکۆکن، کە هەڵگری غەمی مرۆڤ و بێکاریی و فەقیر و فەقیراتن.

لەو روانگەیەوە، سترانی کوردانی باکوور، بە مانای داهێنان لە ئیستادا، داهێنانن، ئەمما زۆرینەی هونەر و ئەدەبی لای خۆمان، باشوور، لە بەر نەزانی لە دۆخی پۆستمۆدێرنیزمدا، هەڵیت و پەڵیتن.

دیارە زۆرینەی نووسەر و هونەرمەندی باشووریی سەبارەت بە مۆدێرنیزم و پۆستمۆدێرنیزم زانیارییان هەیە، لێ چونکە زانیارییەکانیان بە ناوکۆیی، ناسیستەماتیکیی و گوتە و گواستنەوەن؛ وەک پەروەردە و فێرکاریی نایانخوێندووە، بۆیە سەبارەت بە خشینی خەڵاتی نۆبڵ بە بۆب دیلان و بابەتەکانی ئەم ڕۆژگارەوە، ناتوانن لە ناوکۆیی (کۆنتێکست)ەکان تێبگەن. ئەگەر سەیری ژیانی کۆمەڵایەتیی، سیاسیی و ئەدەبی کۆمەڵگەی کوردستان بکەیت، ئەو وێنە عەنتیکەی پۆستمۆدێرنیزم و پۆستمۆدێرنیتە دەبینیت، کە لە لایەکەوە دەبینی ئەو خەڵکە لە شێوە و رواڵەتدا پۆستمۆدێرنن، کەچی لە ئەقڵ و ئەخلاقدا، نە مۆدێرن، نە پۆست و نە نەریتیشن، بە واتایەکی روونتر، رواڵەت یان لایەنی ماددیی پۆستمۆدێرنیزم و مۆدێرنیتە، کە بریتییە لە مەکینە و کاڵا، ئێمەی داگیرکردووە،

کەچی بە هەموو شێوەیەک دژی لایەنە مەعنەویی، هزر و کولتوورییەکانین. بەیەشە تووشی ئەو ئاژاوەیە بووین کە ئێستا تێیدا دەژین.

ئێمەش چونکە نووسەر و بخوێنی گشتیی کوردیی هێشتا لە ناوکەیی (کۆنتێکست)ی کۆن و مۆدێرنیزمدا وێڵ و سەرگەردانە، بۆیە هەر بە هەمان تەرازووی حەفتا و هەشتایەکانەوە سەیری دونیا و ئەدەب دەکا. لەوەش گەڕێ، هەندەک موفەکیری سیاسیی و فەلسەفیمان بە دروست بوون، پێیان وایە، لە دونیای زانست و ماریفەی پیشکەوتوودا، ئەدەب و شیعر، مانایان نەماوە، هەر کوردە کە دەستیان لی بەرنا بەت. کەواتە شەلانی ئەو قوڕەی کورد سانا نییە.
کەواتە دەکرێ لە لایەکەوە لە روانگەی پۆستمۆدێرنیزمەوە لە بەخشینی ئەو خەڵاتە بە بۆب دیلان تێبگەین، کە ئەو هونەرمەندە، وەک هۆمیرۆس، هونەری بە رەنگەی میوزیکەوە هەنراوەکانی لە گۆوە گواستەوە بۆ چاویش. لە لایەکی تریشەوە، بە گەڕانەوە بۆ نەریتی هەنراوە و گۆرانییەکانی بەر لە خەی، خودە پچڕەکەی خەی دەزییەوە و داهێنایەوە.

٢٠١٦.١٠.١٤

تێبینی: ئەگەر دەتەوێ زیاتر لەسەر مۆدێرنیزم و پۆستمۆدێرنیزم بخوێنیتەوە، سەیری ”زمان ئاسێیەکە لە نێوان ئاسمان و زەویدا” بکە، کە هی نووسەری ئەم دێرانەیە.
لەم دوو لینکەدا، راگەیاندنی ئەکادیمیای سوێدیی بخوێنەنەوە یان گوێی لێبگرە و پاشانیش گوێ لە بۆب دیلان بگرە.
http://www.dn.se/dnbok/nobelpriset-i-litteratur-2016-till-bob-dylan/

https://www.youtube.com/watch?v=PZ2-J0Gg_04

کۆمەڵگە وەک دیمەنی دونیایەک لە عەنتیکەخوازیی (Absurdism)

…. هەندرێن …..

هەر کەسێک، کە لە خەیاڵاندن یان گرێی حیزبیی یان جەهلی رواڵەتی زانین هەڵنەدێرا بێت، تێدەگات یان هەرنا هەستدەکات، ئەو دیمەنی رووداوانەی کە دوو سێ رۆژە، هەرچەندە ئەو دیمەنی رووداوانە زنجیرەیەکن لەو شانۆگەری□ی□ عەنتیکەخوازییەی کۆمەڵگەی کوردی کە لە هەناوی بازاڕاندنەوە لە دایکبوون، لە شاشەکانی تیقیی و واقیعی کۆمەڵگەی کوردیدا دەیانبین، دۆخێکە لە عەنتیکەخوازیی (ئەبسوردیزم)

مەبەست لە عەنتیکەخوازیی تشتێکی ناماقوڵ، ناعەقڵانیی، نەشیاوە، واتە لە تێگەشیتن بەدەرە.

بۆ ئەوەی دیوە نادیار و نەبینراوەکەی ئەو دیمەن و واقیعە عەنتیکەخوازییەی کە بە دەم هەڵای خۆنیشاندانی مووچەوە روودەدەن ببیینی، گەرەکە مەودایەک لەو دونیایە عەنتیکەخوازییە وەربگریت.

تۆ سەرنج بدە، کۆکردنەوەی ئەو دیمەنانەی کە لەو یەک دوو رۆژەدا روودەدەن، عەقڵ ناتوانێت بە یەکترییانەوە ببەستێتەوە: لە لایەک ل□ س□ل□مانی خۆنیشاندانی مامۆستایانە بۆ داوای مووچە، بەڵام خۆنیشاندان، بە نوێژی بە کۆمەڵیی خەتم دەبێ، کە ئەو دیمەنە دەکرێ بە نوێژە بە مووچە پێناسەی بکەین، بەو مانایەی لە دێرزەماندا خەڵک لە زستاندا کە باران نەدەباری، نوێژە بەبارانەیان دەکرد.

لە لایەکی ترەوە بە دەم ئەو هەڵایەوە، لقی پارتی و نوێنەرەکانیان چەک و تفقیان بەستاوە، بێ لێکدانەوەی ژیربێژیی، تا رووبەڕووی ئەگەری هێرشی خۆنیشاندەران ببنەوە بۆ سەر بارەگەکەیان، کە ئەمەش مانای ئەوەیە، تشتێک بە ناوی یەک حکومەت و یەک کۆمەڵگە لە گۆڕێدا نییە، بەڵکە دونیایەکی عەنتیکە لە کۆمەڵێک بوونەوەرگەل هەن.

لەوەش خۆشتر، لەملاوە لە کاتێکدا کە یەکێتیی و گۆڕان دەستەڵاتدارن لە سلێمانی، کەچی مێدیا و پەرلەمانتارە کارکەنارەکانیان بوونەتە رێبەر و هاندەری خۆنیشاندەران و ئەنجامندانی خۆنیشاندانیش بە بێ تەشەقەڵە، بە سەرکەوتنی سلێمانی و دەڤەرەکانیی و یەکێتیی دەبینن!

لە لایەکی ترەوە، گوایە وەزیری پیشمەرگە، گۆڕانە، کەچی کاکە هێمنی پێشمەرگەی سەر بە گۆڕان بە هۆی رەخنەگرتن و هاوسۆزی باشکردنی مووچەی پێشمەرگە و مووچەخۆران، لە لایەن ئاسایشی پارتییەوە ئەتک

دەکرێت. لەوەش گەڕێ تر وەک گۆڕان و گۆڕانخواز وەزیری پێشمەرگە هی
تۆ بێت، کەچی وا رەفتار بکەیت، وەک ئەوەی بەرهەڵستکار بیت.

دەی لەوەش بترازێ، بە دەم ئەو دیمەنە عەنتیکانەوە، لەسەر چیای
کۆڕەکدا بە ئامادەبوونی کۆمەڵێک ئەکادیمیی، نووسەر، موفەکیری
کوردستانیی، “دیداری هزری نەتەوایەتی”، بەڕێوە دەچێت.

هەر بە دەم ئەو دیمەنانەوە، لە کاتێکدا کۆمەڵگە بە دەم هات و
هاواری گرتنەوەی موسڵ و ئەگەری گەڕانەوە و نەگەڕانەوەی “ناوچە
جێناکۆکەکان”، لە ئەگەر و نەگەری “سەربەخۆیی کوردستاندا”
تێداماوە، کەچی هەر هەمان رۆژ و کات، فڕۆکەکانی تورکیا زگیان
بەسەر چیای کۆڕەکەوە دەسوون و بەسەر دەڤەری باڵەکایەتیی و ئامێدی
دەڕشێنەوە، کەچی لەو دونیایە عەنتیکەسازییەی ئێمەدا، وەک ئەوەی
هیچ لە گۆڕێدا نەبێت.

راستت دەوێت، ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانی تاکە بڕیاردەرن لە
گرتنەوەی موسڵ و کۆی دۆخی سیاسیی عێراق و کوردستان، ئەوەی
کەمێکیش لە کۆلۆنیالیزم تێبگات، دەزانێت کە ئەو دۆخەی کوردستان و
عێراق تێیدا دەژین، بە هۆی بێئرادەییەوە، لە زانستی سیاسەتدا پێی
دەگوترێت، کۆلۆنیالیزمی نوێ، بەو مانەی کە راستە لە رووکەشدا
نوێنەرانی سیاسی عێراق و کوردستان حکو مەتی خۆیان بەڕێوە دەبەن،
بەڵام راستییەکەی کۆی سیاسەتی ناوەخۆ، دەرەکیی و دۆخی ئابووریی
عێراق و کوردستان لە لایەن ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانییەوە بەڕێوە
دەبردرێن.

لەوەش بترازێ، لەملاشەوە گوایە خەڵک گوایە لە بێمووچەیی حەجمانی
نەماوە، کەچی جادە، کۆڵان و کون و قوژبنی گوند و بەباو شارەگوندی
کوردستان، لە تڕومبێلاندا جمە دێت، مر□ق و□ک قالۆنچە و خشۆک دەبێ
لەبەر بەرەوڵایی لێخوڕانی تڕومبێلان هەڵبێت، تا نەپلیشێیتەوە.

راستت دەوێ، کۆی ئەو دیمەن و رووداوانە، جۆرێکە لە دونیایەکی
عەنتیکەخوازیی (ئەبسوردیزم). ئەمەش بەرهەمی ئەو پارە رژان و
باڵادەستی نیولیبرالیزمە بوو، کە دوای ٢٠٠٣ بوو بە عەقیدەی
کوردی. ئاکامی ئەمەش، کۆی بەها و بوونمانی کرد بە پارەی بە خۆڕا
و مووچە و پووچخوازیی (نەهێلیزم).

بەڵێ، کۆمەڵگەیەک کە لە فەقیریی و فەقراتییەوە، لە نەدیی و
بدییەوە، لە کەر و هێسترەوە بوو بە خاوەن دادە وەنەوشە و مۆنیکا،
خاوەن شهادەی بەلاش و قات و ریباتی گوڵ گوڵیی، مەکینە. تڕومبێل.
مووچەی بەخۆڕا، کە ئەو بەربەرییەتییەی مەکینە و تڕومبێل لێرەدا
رۆژانە منی هەراسان کردووە. ئەو بە مەکینەبوونە کۆمەڵگەی کرد بە
مەکینەیەک لە تڕومبێل و بازاڕی بەرەڵا، ئاکامی دیمەن و دونیا

عەنتیکەخوازیی بەرهەمدەهێنێت.
دواجار. وەک هەمیشە، ئاکامی ئەو خۆنیشاندانە، لە تەڵەی کۆمەڵایەتیی و زار و زمانی کوردان، دەبێتە سەرکۆنەکردنی هەولێر کە وەک سلێمانی خۆنیشاندانی نەکرد.
ئەم عەنتیکەخوازییەی کە تێیدا دەژین، دۆخێکی ئەخلاقی بەرهەمهێناوە، کە پێی دەگوترێ داڕمان (decadent)، یان سینیزم (cynicism)، لەم دۆخەدا، هەموو تشتێک، ئەتکردن، زبەسالاریی، درۆ، دووڕوویی، بەرەڵایی، بێبەزەیی، تێهەڵدان، جەهلخوازیی، دینداری ساختە، شەقاوەبازیی و عەنتەربازیی، ئەوانیتر تێ ریزی بکە، لە کن خەڵک و هەزەکان، دەبن بە ئاسایی.
بۆیە لەم دۆخەدا، عەسکەرتاریی، نامادەنییەدا نووسین، بێجگە لە دەدانەوە، هەناسەدانێکی کورت بترازێ، هیچی تر نییە.

پەرچەمەکەی ڕۆژدا فیلات: کولتوورێک لە شۆڕشگێڕی ژنایەتی

هەندرێن

ساڵگەلێکە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بە کوردستانیشەوە، بۆتە شوێنگەیەکی ئاڵۆزکاوی نێوان ململانێیە سیاسیی و کولتوورییە جیاوازەکان، ئێستەمیشە بزانرێ کە ئەو مێژووە لە ململانێیە سیاسیی و کولتوورییە ، ئاکامێکی نەرێنی دەبێت یان ئەرێنی.
لە لێرەدا ئەرکی ئەو دێڕانە، نە ڕاڤەکردنی ئەو ململانێییە و نە ئاییندەکێشییەتی، بەڵکە جەختکردنەوەیە لە سەرهەڵدانی کولتووری شۆڕشگێڕی ژنایەتی. مەبەست لەو کولتوورە شۆڕشگێڕییەی ژنایەتییە کولتووری سیاسیی نییە، بەڵکە کولتووری جوانییەکی شۆڕشگێڕییە.
هەڵبەت لەگەڵ دەستپێکی سەتەی بیست و یەکەمەوە ئیسلامی سیاسیی، بە باڵی نەرمڕۆ و توندڕەوییەوە، هاوتەریب لەگەڵ گوتاری لیبرالیزمی نوێ، کە بەجیهانیبوون بەشێکییەتی، دەبن بە گوتار (دیسکۆرس)ێکی سیاسیی باڵادەست. لە تێگەی (کۆنسێپت)ی ئەو گوتارە سیاسییە باڵادەستەی ئیسلامی سیاسییەدا، ژن دەبێت وێنەیەک بێت لە پاکیزەیی، واتە لە مۆدێلی حیجاب و نیقابی خەلیجیی و تورکیی، هەروەک لە

گوتاری بازاڕ و کاڵاسالاری لیبرالیزمی نوێشدا ژن دەبێت وێنەیەک بێت لە جوانی مادەیی، کە ئەو وێنەیە، بە واتەی کۆمەڵناسیی ئەڵمانیی، ئەدۆرنۆ هی جوانی پیشەسازییە، واتە سێکسیی و بووکەشووشەییەکی سازکراوە.

لە لە هیکڵا لەنێو ئەو گوتارە زاڵانەی ئیسلامی سیاسیی و گوتاری بازاڕیی و جوانییە پیشەسازییەی ئەوروپییدا لە ڕۆژئاڤا و باکووردا ، وەک تەنەکردنەوەیەک لە دەخی کەیلەیی، بندەستی، کولتوورێکی جیاواز سەرهەڵدەدا ئەویش: کولتووری شەرمگەلەی ژنایەتییە.
بخوێن (خوێنەر)ی کەمێک بە ئاگای کورد دەزانێت، کە دەبێ بیزانێت، لەگەڵ دەستپێکی سەدەی بیست و یەکەمدا، دوای کوشتنی چەند کیژێکی کورد لە ئەوروپا بە گشتیی و بە تایبەتیش لە وڵاتی سوید، بە نموونە فەتیما شەهیندال و پەلا، بەناوی "شەرەف"ەوە لە لایەن باوک و برایەکانییانەوە، لە مەدیا و مەیدانە سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگەی ئەوروپیی و بگرە کۆمەڵگەکانی جیهانیشدا، "کولتووری شەرەف" بوو بە هاومانا بە کورد. لەوەدا بابەتی "ژنکوشتن" و "کولتووری شەرەف" نەک هەر بوو بە بازاڕ، بەڵکە بوو بە بابەتی بەراودکاریی لە نێوان "کولتووری دواکەوتوو"، "کولتووری خێڵەکیی"، گوتاری "منی ژنی ئازاد" بەرانبەر "ئەودیکەی ژنی کەیلە" بە ڕۆژنامەنووس، سیاسیی، نووسەر، ئەکادیمیی، فەمەنیست و ... تاد.
هەروەک بە بەشەکی زۆر لەو ژنە کورد و ڕۆژهەڵاتییانەی، کە حەزیان دەکرد خەڵک و دەستەڵاتی ئەو وڵاتە ڕۆژئاواییانەی کە تێیدا دەژیان، وەک "فەمەنست"، ژنی ئازاد" و "چاڵاکی ژنان"، بناسرێن، کەچی بە دەم بێکاریی، تەنگژەی ناسنامە و ئەو حەزەوە، خەوی پەراوێزکراوی دەیبردنەوە، بوو بە بوارێک بە کاسبی، بە ڕێکخراو دروستکردن بەناوی رووبەڕووبوونەوەی "کولتووری شەرەف" و ... تاد.
بەمجۆرە قوربانی ئەو کیژە کوردانەی کە بە ناوی "شەرەف" کوژران بوو بە بازاڕ ئەو ژنە بەناو داکۆکیکارانەی ژنی کورد. ئەوها کاری ئەو ژنە خاوەن ڕێکخراوانە ئەوەبوو کە لە تیڤییەکانی سوید و وڵاتانی تری ئەوروپییدا، گێڕانەوەی حیکایەتی قوربانی خۆیان بوو کە چۆن لە وڵاتی خۆیاندا بوونەتە قوربانی "کولتووری شەرەف" لە لایەن باوک و برایەکانیانەوە، ئەمەش بوو بە شەرعییەتدان بەو گوتارە باڵادەست و گشتگیرییەی مەدیا و ناوەندە سیاسیی و فەمەنیستییەکانی سوید و ئەوروپا، کە لەو گوتارەدا ژن لە کۆمەڵگەی کوردیدا وەک کەیلە دەژیت.
لەگەڵ هەڵتەقینی داعشدا، کە بە ڕووکەشت گوایە هێشتا کەس نازانێ چۆن و کێ هەڵی تەقاندووە، دوور لە جوانی پیشەسازیی

سەرمایەدارییەوە، وێنە و ناوبانگی کیژە ژیکەڵە، ژیر، ژیاندار و تژی لە ژنێتییەکانی ڕۆژئاڤا و باکوور، مەدیا و مەیدانی کۆمەڵگەکانی نەک هەر ئەوروپیی و ئەمەریکیی دەتەنێنەوە، بەڵکە بواری مەدیا و زاری کۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتییەکانیش داگیر دەکەن.
ئەوها کتوپڕ لە مەدیا و دامەزراوە ئەکادیمیی و بزاڤە فێمێنیستەکاندا وێنەی ژنی کورد لە کەیلەی "کولتووری شەرەف"ەوە، دەبێت بە وێنەی ژنی ئازاد، ئازا؛ کولتووری فێمێنستی شەڕگێڕانە.
ئەڵبەت سازکردنی هەردوو وێنە لە ژنی کورد لە لایەن مەدیای ڕۆژئاواییەوە، بەرهەمی گوتاری کولتووری "ڕۆژهەڵاتناسیی"، "ئەوروپاسالاریی" و ... تاد.
بەهەمە حاڵ، بە دەم ئەو پەلەپروزەیی کاتەوە، ئەو ئاماژەگەلەی گوتران، ئاماژەگەلێکی خێران بۆ ئەو دۆخە سەرنجڕاکێشەی کولتووری شۆڕشگێڕیی ژنایەتی، کە دەزانم وەک چۆن ئۆردۆگانی عولی و گەلحە و عەرەب و فارس و ... شۆڤینییەکان لە داخی کولتووری شەڕگێڕی ژنایەتی لە باکوور و ڕۆژئاڤا دەعەجان بوونە، بە هەمان شێوەش بەشێکی زۆریش لە کوردی سەرگەمبوو بە حیزبازیی، لە بەرانبەر ئەو بایەخدانەی مەدیا و ناوەندە سیاسییەکانی جیهان بە ژنی ڕۆژئاڤا، بە تاوی بوغز داغبوونە.
لە کەتادا، کە کەتاش نییە، ڕاستت دەوێ دەمەوێ بڵێم، لەوە بگەڕێ کە بەشداریکردنی کورد لە گرتنەوەی ڕەققەی پایتەختی داعش ڕاستە یان نا، لە گرینگ ئەوەیە ئاکامی ئەو یارمەتیدانەی ئەمەریکا و ڕووسییە بە کوردی ڕۆژئاڤا و ئەو هەموو قوربانیی و جەربەزەییەی کە کیژ و کوڕانی ڕۆژئاڤا دەینوێنن، دووبارەبوونەوەی هەمان مێژووی سیاسی شکستخواردووی کورد نەبێت، کە ئەمەش بە خۆی بابەتێکی تایبەتە، کە لێرەدا لەناو ئەو داڕمان و تێدامانە گشتگرییەی کورد و جیهان بەدەست فێتیشیزم، کەیلەبوونی کولتووری بەرخۆریی کاڵادا، لەناو ئەو کولتوورە جوانییە باڵادەستە پیشەسازییەی سەرمایەداریی و لەناو ئەو گوتاری ئیسلامیی سیاسییە ئایینکوژەدا، دوور لە مەیلی گوتارێکی سیاسیی، لەمدیوی لایەنگری نەتەوایەتییەکی تووندڕەدا، بە خولیایەک لە کولتووریی جوانناسیی شۆڕشگێڕییەوە دەمەوێ بڵێم، لە ئێستادا، وەک چۆن ڕۆژدا فیلات بە ڕۆژنامەی "تایمز" دەڵێ، "من نە بە بسمارک و نە بە سەلاحەدینیش ئەیبووی سەرسامم، بەڵکە بە ئیرادەی کیژە هاوخەباتەکەی خۆم، ئارین میرکانەوە سەرسامم، کە بە ئەوەی نەکەوێتە دەست داعش، خۆی تەقاندنەوە"، منیش ئەوها لە مێژووی رابردوو و ئێستای کورددا ئەوەی بەخۆیەوە سەرسامم دەکا، بەدەر لە "مەم و زین"ی خانی، گوتاری بەڵەندەی ڕۆشنگەریی شیعرییەکانی حاجی قادری کۆیی، بەرهەمە ماریفیی و زمانییەکانی مەسعود محەمەد، بوێری

لەیللا قاسم و هەڵویستگەلی حەقیقی هەندێک نووسەر و سیاسیی نم□وون□یی، ن□ ه□ات و ه□ووتی ب□انگەشەی لە گۆترە و هەرزەگۆیی حەشاماتی بۆ بڵاوبوونەوەی رۆمان، کتێب، توێژینەوەی ئەکادیمیی و … تاد نووسەرانی هاوپێڕیی□ان، نە سەردان و سەیرانی دیپلۆماسی سیاس□ییەکانە، بەڵکە تەنێ ئەوەی د□ش□داماوم دەکا و دەبێت بە دڵدانەوەیەک لە بەرانبەر ئەم رۆژگارە بەرەڵا و بەرب□ادەدا، ئیرادەی رۆژدا فولاتە.

چونکە من دەزانم ئەوەی لە رابردوو و ئێستاشدا لە دونیای سیاسەتدا حکوم دەکا، بوونی ئیرادەی دەستەڵاتە. ئەوەی کە وادەکا “ئەویتر” قەبووڵت بکا، سیاسەتی پ□□انەوە، ئاشتیخوازیی بەرانبەر ئەوانیتر نییە، بەڵکە بوونی هێز و خۆسەپاندنە.

هەموو دەزانین، ئەمڕۆ لە دۆخی بازاڕی نیولیبرالیزمدا، تۆ دەتوانی بە پارە لایەنگر بکڕیت، کتێب بنووسیتب، کتێب بۆ زمانی جیهانی وەربگ□□□یت، رۆژنامەنووس بکڕیت لەسەرت بنووسی و وەک پاڵەوان نیشانت بدات، دکتۆرا بکڕیت، لۆبی سیاسیی بکڕیت و و… تاد، بەڵام ئەوانە هەموویان ناوەڕۆکێکیان نییە، ئەوەی سەختە ئەوەیە کە لە نەبوونەوە، ببیت بە بوون؛ لە پەراوێزخستنەوە، ببیت بە ناوەند؛ لە بێدەنگکراویییەوە، ببیت بە دەنگدانەوە، کە ئەمەش لەم رۆژگارە کڵۆڵ و کاڵبووەوەی ئەفراندندا کە کۆمەڵگەی کوردستان تێیدا بۆتە لاساییکار و بەرخۆری کا□□ایە ماددیی و نامادییەکانی بازاڕی سەرمایەداریی و بازاڕی مۆدە و مۆدێلە سیاسیی، کولتوورییەکانی سعودیی، وڵاتانی کەنداوی عەرەبی و تورکیا، بۆیە ئەوەی لە رۆژئاڤادا روودەدا، جۆرێکە لە داهێنانی خۆیەکیی؛ تەرزێکە لە ئامادەبوونێکی شکۆداری خۆیەکیی لە جیهاندا.

بەمجۆرە رۆژدا فیلات لە پڕ لە نەناسرایییەوە بە سەرمایەک لە ئاکاری شۆڕگێڕیی نەک هەر خۆی بە جوانی پەرچەمە شۆڕشگێریییەکەیەوە بە دیار دەکەوێت، بەڵکە گەلەکەشی بەدیار دەخات. ئاخر بەدیارکەوتن، بوون بە خۆت، قەدەری م□ر□ق و نەتەوەیە، بۆیە وزە و ویستێکی کولتووری گەرەکە.

لەوەش بترازی، ئاخر ئەوەی شەڕی نەدیبێت، نازانێت شەڕکردن لەگەڵ هێزێکی دڕندەی وەک داعش ئاسان نییە، لەوەش گەڕێ، لە کۆمەڵگەیەکی نێرسالاردا کیش□کی پەرچەمداری هێوری رووحی چیایی وەک رۆژدا فیلات، رابەرایەتی هەزاران پیاو لە نەتەوە و ئایینە جیاوازەکان بکات.

ئەوها، رۆژدا بە جوانی پەرچەمە شۆڕگێڕییە ژنایەتییەکەیەوە، بە ئامادەبوونێک لە سەرکێشی ژنانە، رۆژگار دەهەژێنێ.

٢٠١٦.٥٢٨

گفتووگۆی دەنگەکان لەگەڵ نووسەرو ڕۆشنبیر هێندرێن سەبارەت بە هێرشەکانی تورکیاو بەکرێگیراوانی بۆ سەر ڕۆژئاوای کوردستان

دەنگەکان: پاش سەردانەکەی ئەردۆغان بۆ ڕوسیا و گۆڕینی هەڵوێستی تورکیا لەبەرانبەر ڕژێمی سوریا و قسەکردن لەسەر هاوپەیمانی لەگەڵ ئێراندا، نیگەرانییەکی قوڵی لای خەڵکی کورد درووستکرد بەتایبەتی لە کوردستانی باشورسەبارت بە چارەنووسی بزاڤی ڕزگاریخوازانەی کورد لەڕۆژ ئاوا. ئەوە ئەم سیاسەتە گۆڕینەی تورکیا و ئەم نیگەرانییە چۆن لێکدەدەیەوە؟

هەندرێن: خۆت دەزانی لەو هەفتەیەدا چ لە مێدیایەکانی ئەوروپا و ئەمەریکا و چ لە مێدیایە عەرەبییەکاندا،(هەڵبەت لە میدیایە خۆشەکانی باشووردا، وەک هەمیشە، ئەو هەواڵانە بە کرچ و کاڵی کاوێژ دەکرێنەوە) ، زۆر راقە و راپۆرتی جیاواز سەبارەت بە گۆڕینی هەڵوێستی تورکیا لەبەرانبەر رووسیا و ئێران و سوریادا، بڵاوکراونەتەوە، بەڵام، گەرەکە لە لای هەر کوردێک، ئەگەر سەر و دڵی بە قەد چۆلەکەیەکیش بێت، ئەوەی بۆ روون بێت، کە تورکیا، دوای ئەوەی کە بە هۆی ئەو سیاسەتە دۆزەییەی کە لە ئاستی ناوەخۆ و دەرەوەدا پەیڕەوی دەکرد، نەک هەر بەوە نەیتوانی ڕێگە لە سەرکەوتنی کورد لە ڕۆژئاڤا بگرێت، بەڵکە لەناو تورکیاشدا تووشی داتەپین بوو.
بۆیە دوای ئەو سەرکەوتنانەی یەپەگە لە منبەج و پشتگیری هاوپەیمانەکان لە پەیەدە، حکومەتی ئاکاپە، ئەردۆغان بێجگە لە خواردنی ئەو ژەهرە، واتە مل شۆڕکردن و دەستەودامێنی رووسیا و ئێران و ئەسەدبوون، هیج ڕێگەیەکی تری بۆ نەمایەوە.
کەواتە پەنابردنی تورکیا بۆ ئەو زەلیلییە، لە داخی سەرکەوتنە یەک لە دوای یەکەکانی بزاڤی کورد بوو لە ڕۆژئاڤا. تورکیاش، جا

ئێردۆغان حکومی بکات یان حیزبێکی تر، بۆ ڕێگە گرتن لە سەرکەوتنی کورد لە ڕۆژئاڤا و بە تایبەتیی و بە گشتیی بەشەکانی تریش، ئامادەیە هەرچی کاری گەوادیی و سووکایەتییە لە دەوڵەتانی دەروبەر و دونیا قبووڵی بکات. لێرەدا پێویستە ناکا جەوهەری دەوڵەتی تورکیای فاشی شیبکەینەوە، بەمجۆرە ئەو هەڵوێست گۆڕینەی تورکیا نە مەتەڵە و نە سەیر و سەمەرەشە.
لێ سەبارەت بە نیگەرانی کوردی باشوور، کە کۆمیدیا و تراژیدییەکە لێرەدا دەستپێدەکەن، پەیوەندی بەو عەقڵییەتە خێڵایەتییەوە هەیە کە چ لە رابردو و چ لە هەنووکەشدا قەدەری کۆمەڵگە و بزووتنەوە سیاسییەکانی بەڕێوە دەبات.
گەرەکە ئەوە بۆ هەموو کەسێک روون بێت، کە بە هۆی ئەوەی لە بزووتنەوەی سیاسیی و ڕۆشنبیریی کوردییدا بە گشتیی، مەبەستم لە تاکەکەس نییە، عەقڵی خێڵ ئاراستەی کردووە، کە ئەمەش ئاشکرایە، چونکە تا هەنووکەش کۆمەڵگەی کوردستانی باشوور خێڵەکییە و بزوتنەوەی سیاسیی و ڕۆشنبیریشی هەمیشە لەسەر بنەمای پەیوەندییە کۆمەڵایەتیی و ئابوورییەکانی خێڵ بیری کردۆتەوە، بۆیە وەک چۆن لەناو کۆمەڵگەدا مرۆڤی کورد چارەنووسی ژیانی خۆی بە سەرۆک خێڵ و کەسە بەهیزەکاندا بەستراوەتەوە، بە هەمان شێوەش تا هەنووکەش بزووتنەوەی سیاسیی لە باشوور هەمیشە چارەنووسی خۆی بە ئەمەریکا و زلهێزە دەرەکییەکاندا بەستاوەتەوە. ئەمەش مەتەڵ نییە، بەڵکە رەنگدانەوەی پەیوەندییە کۆمەڵایەتیی و کولتوورییەکانی کۆمەڵگەی خێڵە. تشتێکی روونە کۆمەڵگەیەک عەقڵی خێل و نەریتی باو و قەزا و قەدەر حکومی بکات، نە خاوەن عەقڵی ئازاد و بزێک دەبێت و نە پشت بە وزەی مرۆڤی خۆشی دەبەستێت، بەڵکە هەمیشە چاوەڕێی هیزی سەرووی خۆیەتی، چونکە لە کۆمەڵگەی خێڵ و نەریتسالاردا، ئەوە هوشیاریی و ئیرادەی تاکەکەسەکان نین بڕیار دەدەن، بەڵکە ئەوە هێزی دەرەوەی مرۆڤە بڕیار لەسەر ژیان و داهاتووی مرۆڤەکانی ئەو کۆمەڵگەیە دەدات.
ئەوەی باسی دەکەین، نە تیۆرییەکی تازەیە و نە لێکدانەوەیەکی نەزانراو، بەڵکە راستییە. بۆیە، ویڕای کرانەوەی کۆمەڵگەی باشوور بەسەر دونیا و گۆڕانکارییەکانی، بە ئابوورییبوونی ژیانیشی، وێڕای بوونی ئەو هەموو پسپۆڕ، چاودێری سیاسیی، لەشکرێک لە ڕۆژنامەنووس و فەیلەسووفەشی کە لە ژماردن بەدەرن، بەڵام چونکە ئەو دیاردە ئابووریی تەکنیکییە، واتە ماددییە، ڕ کولتووری لەگەڵ نەبوو، واتە لایەنی مەعنەویی لەگەڵ نەبوو، بۆیەڕ سیستەمی بیرکردنەوە و عەقڵی نەگۆڕی تەنیا رووی دەرەکیی، مۆدە و مۆدێلی رووکەشی گۆڕی. بەمجۆرە کە خەڵک و چینی سیاسیی و ڕۆشنبیر تەنگاو تەنگەتاو دەبن، هیچێک

لەو دیاردە رووکەشە ماددیی و مەعنەویانەی کە هاتوونەتە ناو ژیانییەوە، نابنە روانگە بۆ بینینی خۆیی و رووداوە و گۆڕانکارییەکانی دونیا. هەر بۆیە لە کۆمەڵگەی باشووردا کە تشتێک لە دۆخی کورد یان دونیا روودەدات، پەنا دەباتەوە بەر هێزی دەرەکیی، ئەمەریکیی، بۆ نموونە لە کاتی هێرشی داعش بۆ شنگال و مەخموور. هەروەک لە بەردەم ئەو تەنگژانەی کە ئێستا مرۆڤی کورد لە باشوور هەیەتی، هەمیشە بەوە سێبووری خۆی دەداتەوە، کە ئەوە قەدەری ئێمەیە و خودا بۆ نووسیوین، بۆیە ئەو تەنگژانەی خۆی خستۆتە دەست بڕیاری خودا. لە کاتێکدا سەدەترین پەیامی دینیش نازانێ کە دەڵێ، "لە تۆ حەرەکەت، لەمنیش بەرەکەت"!

لە روانگەیەوە خەڵکی سیاسیی و فەیلەسووفەکانی باشووری کوردستان، ناتوانن لەوە تێبگەن، کە بزووتنەوەی باکوور و ڕۆژئاڤا، جا هەریەک لە ئێمە دۆست یان دژی پەکەکە و پەیەدە/هەپەگە و یەپەگە بین، پێویستە ئەوە بزانین، کە ئەوان نەریتێکی نوێیان لە سیاسەتکردن بەرهەمهێناوە، ئەمەش، بۆ هەر یەک لە ئێمە، خراپ یان چاک بێت، بۆ هەموو دونیاش روونە، ئەویش ئەوەیە بڕوایان بە عەقڵ و توانای مرۆڤ، خۆیانەوە هەیە نەک دەرەوەی عەقڵ و هێزە دەرەکییەکان. ئەمە راستییەکە بەڵگە و زۆری گوتنی ناوێت.

لە بیرکردنەوەی بزاڤی باکوور و ڕۆژئاڤادا، نابێت هیچ تشتێک مەحاڵ بێت، هەروەک دەبێت ئەو بزاڤەی ئەوان پشت بە ئیرادەی خەڵک و خۆیانەوە ببەستێت. بۆیە هەپەگە و یەپەگە، بە پێچەوانەی تەواوی بزووتنەوەی سیاسیی و حیزبەکانی باشوور و ڕۆژهەڵاتیش، نە کوردایەتی نەریتییە و نە لە داکۆکیکردن لە سنووری کوردستان یان سنووری بەشێکی کوردستاندا دەگیرسێنەوە، بەڵکە بۆ یەکەم جارە بزاڤی کورد، هێزی سیاسیی کورد، هێرش بۆ دەڤەر و سنووری دەرەوەی کوردستان بکەن. بۆ نموونە، سەرنجی گرتنی منبەج و حسەکە و … لە لایەن یەپەگەوە بدیرکردنەوە و ئیرادەی یەپەگە و هەپەگە/ پەیەدە و پەکەکەشەڕ، تورکیا تووشی دەستەودامێنی پێتین و ئەسەد و ئەیاتوڵایەکان کرد.

دواجار ئەوەی دەبێ بگوترێت، گریمان بەرژەوەندی هاوبەشی ئەو هێزانە دەگاتە ئەو رادەیەی کە گەلەکۆمەکیی لەسەر ڕۆژئاڤا بکەن، بەمەش رەنگە یەپەگە/پەیەدە، تووشی زیان و گەمارۆدانێکی سەخت بێت، بەڵام، ئەوەندەی من لە جەوهەری یەپەگە، پەیەدە و پەکەکە گەیشتبم، مەحاڵە، وەک نووسەر و سیاسیی و ڕۆژنامەنووس و فەیلەسووفانی باشوور و ڕۆژهەڵات پێیان وایە، وەک ئەزموونە سیاسییە یەک لە دوای یەکەکانی باشوور، پایدۆزی لە خەبات بکەن و دەستەوەستاو دانیشن تا قەدەر و قودرەتی ئەمەریکا یان هێزێکی تری دەرەکیی بەهانایانەوە

بێت. نەخێر، دەبێ تێبگەین، ئۆردۆغان هەرچی هێزی رق و کینەی مێژووی تورکیای هەیە کە لە بەرانبەر بە کورد کۆی کردوونەتەوە، ناتوانێ نە پایە و هێزی یەپەگە لە ئێستا و داهاتووی سوریا پەراویز بخا و نە دەشتوانێ بەو عول عولیی و گەلحۆییەی خۆیەوە، ئاشتبەتاڵ بە پەکەکە بکا، چونکە ئەوانە خاوەن ئیرادەی عەقڵیی مرۆڤیی و نەریت رووخێنن.

بە کورتی بزاڤی سیاسیی باکوور و رۆژئاڤا، دەستپێکی مێژوویەکی نوێن؛ مێژوویەک ئەزموونی رابردووی کوردیی، کە لەسەر هێزی دەرەکیی دەژیا، بەجێهێشتووە و خەریکی تۆمارکردنی ئەزموونێکی نوێیە. ئەمە راستییەکە، لە جیاتی ئەوەی بە عەقلی نەریتیی و خەڵێکییەوە سەیری بکەین، گەرەکە ئەگەر سوودیشی لێوەرنەگرین، بەڵام تێیبگەین.

دەنگەکان: بەڕای ئێوە فاکتەری سەرەکی چوونی ئەردۆغان بۆ ڕوسیاو دانیشتنەکانی لەگەڵ ئێراندا بە تەنها بۆ وەستانەو□ی ل□ بەرانبەر پێشڕەوییەکانی یەپەگەو یەپەژەن لە کوردستانی ڕۆژ ئاوا؟ ئەی پێتان وانییە ئەمە وەرەقەیەکی فشار بێت بۆ سەر ئەمریکا و ئەوروپا کە کەمتر گوێگری سیاسەتەکانی تورکیا بوون سەبارەت بە بارو دۆخی سوریا؟

هەندرێن: راستە ئۆردۆغان دواجار ئەو خواستەی کە هەیبوو لە لایەن ئەمەریکا و ئەوڕوپاوە پشتگیری لێ نەکرا، کە بریتی بوو لەوەی پەیەدە وەک تێرۆریست بناسێنن و پشتگیریی لە دروستکردنی زونێک بەناوی ئۆردوگا بۆ پەنابەرانی سوریا بکەن، کە ئەمەریکا و ئەوروپاش دەیانزانی بۆ دژایەتی سەرکەوتنەکانی کورد لە رۆژئاڤا و هەروا یارمەتیدانی داعشە بۆ هێرشکردنە سەر کورد.

خۆت دەزانی، تورکیا دەمێکە دەزانێت کە ئەمەریکا و ئەوڕوپا وەڵامی خواستەکانی نادەنەوە، بەڵام تورکیا دەیویست بە رێگەی فشاری پەنابەرانی سوریا و یارمەتیدانی داعش بە دژی کورد، مەترسی کورد لە خۆی دووربخاتەوە.

بەڵام لەوەش گرینگتر، ئۆردۆغان دوای ئەو کودەتا و زیادبوونی هێرشەکانی پەکەکە بۆ سەر سوپای تورکیا لە لایەک و لە لایەکی تریشەوە، گرتنی منبەج و پلانی یەپەگە لەگەڵ ئەمەریکا بۆ گرتنەوەی رەقە و ئەو سەرکەوتنە سەربازیی و پشتیوانییە بەرچاوانەی ئەمەریکا و ئەوڕوپا بۆ یەپەگە، کە ئەمانەش بەیەکەوە گرێدانی کانتۆنی عفرین و جەزیرە و کۆنترۆڵکردنی سنووری نێوان تورکیا و سوریای

نزیکردەوە، ئۆردۆغانی تووشی هێستریا، چاو تاریکبوون کرد، بۆیە بۆ ئەوەی ئەو بتوانێ وەهمی بەهێزیی و خەلافەتیی رژێمەکەی نیشانبدات، کە دوای کودەتا و پەراوێزبوونی لە لایەن ئەمەریکا و ئەوڕوپاوە تێکشکان، ناچار بوو رووبکاتەوە رووسیا و ئێران و سووریا، چونکە ئەو وا تێدەگا ئەگەر لەگەڵ رووسیا و ئێران و ئەسەد ئاشت بێتەوە، ئەوا دەتوانێت بە پشتیوانی ئەوانەوە هەم هێزی یەپەگە تێکبشکێنێ و هەمیش ئەمەریکا و ئەوڕوپاش ناچار بکات چیتر پشتیگری کورد نەکەن و پشتیگیری ئەو بکەن.
بەڵێ، ئۆردۆغان، وەک بەردەوامییەک لە مێژووی دەوڵەتی تورکیا و بوونی لە ناتۆدا، بواری هەڵبژاردنی مانۆڕی سیاسیی و سەربازی زۆر لە بەردەمدایە، بۆیە دەیەوێ ئەو وەهمی خەلافەتیی و بەهێزی دەوڵەتی تورکییە بەدەست بێنێتەوە، کە خەریکبوو تەواو لاواز دەبێت. وێڕای ئەمەش، 27/8 یەلدرم، وەزیری دەرەوەی توررکیا لە کۆنگرەی رۆژنامەوانی لەگەڵ جۆن بایدندا بە ئاشکرا گوتی تورکیا لە سوریادا حەساسییەتی بە دوو بابەت لە سوریا هەیە ئەوانیش، یەک پارچەیی خاکی سوریا و بوونی سەربەخۆیی هیچ ئێتنیکێک، کە مەبەستی کوردە. چونکە سەربەخۆیی و هەر دەستکەوتێک کە کورد هەیبێت، مەترسییە بۆ دەوڵەت-نەتەوەی تورکیا.
کەواتە لە بنەڕەتدا تێکچوونی پەیوەندی تورکیا لەگەڵ ئەمەریکا و ئەوڕوپادا، هۆکاری کوردی رۆژئاڤا بووە، بۆیە ئاشتبوونەوەی ئۆردۆغان لەگەڵ رووسیا و ئێران و سووریا، لە پێناو رێگەگرتنە لەو مەترسییەی کە ئەو هەستی پێدەکا، ئەویش بەهێزبوونی پایەی کوردە لە سووریا، کە دەزانێت ئەو بەهێزبوونەی کورد لە رۆژئاڤادا، کوردستانی باکووری بە تەواوی لە دەست دەچێت. لەوەش بترازێ، تورکیا دەیویست بە رێگەی داعشەوە کورد لە رۆژئاڤادا بشکێنێ، بەڵام زانی ئەو خەونەشی نەهاتەدی، ئیتر ناچاربوو لەگەڵ ئەو وڵاتانە ئاشت بیتەوە.

دەنگەکان: ئەمرۆ تورکیا ب□اشکاوی و مەیدانی دەستی بە هێرشەکانی خۆی کوردووە بۆ سەر ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی یەپەگە و یەپەژە، بەڕای ئێوە ئەم هێرشانە تاکوێ بڕ دەکات و ئایا خەڵکی ڕۆژ ئاوای کورستان بە هەمان هەناسەی شەری داعشەوە شەڕی تورکیا دەکەن؟ ئەی بەرەی ئازادیخواز لە ئەوروپا و ئەمریکا هەڵوێستیان چی دەبێت؟ قسەیەکیش هەیە دەڵێن لایەنی کوردیش هەیە بەشدارە لە هێرشەکانی تورکیادا، ئەی بۆ ئەمە دەڵێن چی؟

هەندرێن: پێشتر گوتمان ئامانجی سەرەکی لەو کەین و بەینانەی کە

لەگەڵ روووسیا و ئێران و ئەسەد و ئەمەریکاش، هێرشکردنە بۆ سەر کورد لە ڕۆژئاڤادا، چونکە، ئەگەرچی ئێردۆغان دەیەوێ وا نیشانبدات کە هێرشی بۆ جەرابلوس بە دژی داعشە، بەڵام ئەوە راستییەکە نییە، راستییەکە ئەوەیە داعش بەشێکە لە سەربازی ئاکاپە، بۆیە هێرشی تورکیا بە ڕێگەی ئەو هێزە داعش ئاسایەی کە ئێردۆغان بەناوی سوپای ئازاد سازی کردوون، بۆ سەر جەرابلوس، ڕێگەگرتنە لەو پرۆژەی یەپەگە، کە بەستانەوەی کانتۆنەکان و پچڕاندنی پەیوەندی داعشە لەگەل تورکیادا. تورکیا کە بینی یەپەگە سەرکەوتنەکانی یەپەگە خەریکە ئامانج دەپێکێ، بۆیە تورکیا بە گرتنی جەرابلوس، کە گرتنێکی کۆمیدیی بوو، چونکە داعش بۆی چۆلکرد. راستییەکەش ئەوەیە داعش بوو بە بەشێک لەو سوپای ئازاد و ئاکەپەیە، تا بە یەکەوە دژی یەپەگە بوەستنەوە

من وەک گوتم، یەپەگە و خەڵکی ڕۆژئاڤا وەک چۆن بە رووی داعش بوونەتەوە، بە گوڕتر و بوێرانەتر بە بە رووی سوپای تورکیا بەناو سوپای ئازاد دەبنەوە. وەک بینیمان، خەڵکی کۆبانێ چۆن بە منداڵ و پیرەوە هاتنە پێش سوپای تورکیا. بۆیە، بە رای من، تورکیا گوایە هاتووە ئەو مێردەزمەیە، واتە سەربەخۆیی ڕۆژئاڤا و یەپەگە تێکبشکێنێ، بەڵام لە دواجاردا تووشی ڕووبەڕووبوونەوەیەک دەبێتەوە کە بە ئاسانی لێیدەرباز نابێت، یان کورد واتەنی، بۆ ریش چووە، سمێڵیشی لەسەر دادەنێت، چونکە لە لایەک یەپەگە خاوەن هێزێکی گەورەی ئەزموونداری شەڕە و دوای ئەو هەموو ساڵەش، خاوەن چەکی قورس و پێشکەوتووە، هەروەک خاوەن هێزێکی جەماوەرییشە. راستە بە هۆی ناهاوسەنگی سەربازیی لە نێوان یەپەگە و سوپای تورکیادا، ڕەنگە یەپەگە و خەڵک زیانی بەربکەوێت، بەڵام تورکیا ناتوانێ لە میردەزمەی یەپەگە رزگاری بێت. من وای دەبینم، سوپای تورکیا لەناو تورکیا و لە ڕۆژئاڤادا تووشی هێرشی سەختی یەپەگە و هەپەگە ببێتەوە، لە ئەوڕوپاشدا ناڕەزایی و خۆنیشاندانی کورد ڕێکبخرێن.

لە لایەکی تریشەوە کاتێکو و رووسیا زانییان ئەو هێرشەی تورکیا بۆ سەر داعش نییە، بەڵکە بە دژی کوردە، ناتوانن بێدەنگ بن. هەر ئەمڕۆ، 30.8، ئەمەریکا و ناوەندە سیاسییەکانی وەک فەڕەنسا، راستەوخۆ تورکیایان لەوە ئاگادار کردەوە، کە ئەوان بەوە رازی نین تورکیا هێرش بکاتە سەر کورد. بەرەی ئازادیخواز و ناوەندە سیاسییەکانی ئەوڕوپا و ئەمەریکاش دەزانن کە ئەوەی بە راستی شەڕی داعش دەکا، یەپەگەیە و دەمێکیشە دەزانن تورکیا دەستی لەگەڵ داعش هەیە، بۆیە بڕوا ناکەم پشتگیری تورکیا بۆ لێدانی یەپەگە بکەن.

هەر ئەمڕۆ بینیم، ئەو ئەمەریکییانەی کە هاتبوونە ریزەکانی یەپەگە، گەڕاونەتەوە ئەمەریکا و خۆنیشاندانیان ساز کردبوو دژی

سیاسەتی ئەمەریکا لە پشتگیریکردنی تورکیادا. دواجار بەو کارە تورکیا دەکەوێتە دۆخێک کە خۆزگە بە نەهاتنی بخوازێت.
بەڵام گەرەکە یەپەگە کارتی خۆی لەگەڵ ئەمەریکا و رووسیا بەکار بهێنێت، ئەگەر ئەمەریکا و رووسیا بە ئاشکرا دژی تورکیا نەوەستنەوە، لە گرتنی رەقەدا بەشداری نەکەن، چونکە، ئەگەر تورکیا وەک جەرابلوس لە ژێرەوە لەگەڵ داعش رێکنەکەوێت، واتە داعش تورکیای چۆڵ نەکا ، ئەمەریکا بە بێ یەپەگە ناتوانێ داعش لە رەقە دەربکات.
سەبارەت بە لایەنی کوردی لە بەشداریکردنی لەگەڵ سوپای تورکیادا، ئەوە راستە، دیارە کە ئەو هێزە کوردییانەی کە بە قەد تورک و داعش دژی یەپەگەن، ئامادەن ببن بە کۆیلە و غولامی خەلیفە ئۆردۆغان و سیخوڕ و بەکرێگیراوی بەناو سوپای ئازادی سوریا، ئەو لایەنە کوردییانە بەشێکیان لە بنەڕەتدا بەکرێگیراوی ئۆردۆغانن و بەشێکیشیان سەر بە ئەنەکەسەن.
هەرچەند ئۆردۆغان و حکومەتەکەی هاوکات لەگەڵ هێرشکردنە سەر جەرابلوس و رۆژئاڤادا بە ئاشکرا رایگەیاندووە، کە دژی فیدرالیی و سەربەخۆیی کوردن لە سوریا و عێراقیش، کەچی ئەنەکەسە و لایەنەکانی تری کوردە مورتەزەقەکان ئامادەن ئەو کەواسوورییە بۆ ئۆردۆغان بکەن.
خۆتان دەزانن، یەلدرم زۆر بە ئاشکرایی باسی هۆکاری بانگهێشتکردنەکەی کاک مەسعوود بارزانی کرد، کەڵ بە کورتی گوتی ئەو هاوکاریمان دەکا لە گرتنی سنووری نێوان باشوور و رۆژئاڤا و لێدانی یەپەگەدا. ئەو قسانەی یەلدرمی وەزیری دەرەوەی تورکیا لە کۆنگرە رۆژنامەوانەییەکەیدا سەبارەت بەو دیدارەیان لەگەڵ کاک مەسعوددا، بابەتێک نییە لێکدانەوەی زۆری بوێت، روون و ئاشکرا مەبەستی لێدانی یەپەگە بوو.
راستییەکەی خەونی ئۆردۆغان ئەوەیە، بە لای کەمییەوە کۆبانێ و ئەو شوێنە سنوورییانە بگرێت و بۆ فریودانی رای گشتی جیهان و ناوچەکەش، ئەو مورتەزەقە کوردانە لەوێ دابنێ، بەو شێوەیە دەیەوێ ئەو نیشانبدات کە تورکیا دژی کورد نییە، بەڵکە دژی یەپەگەیە کە تێرۆریستن و سەر بە پەکەکەن. بەڵام ئەو کوردانەی کە تورکیا وەک کۆیلە بۆ دژی یەپەگە بەکاریان دەهێنێت، بێجگە لە کۆیلایەتی هیچ دەستکەوتێکی دیکە لە ئۆردۆغان نابینن.

Aug 28,2016